

Naar een integrale en preventieve armoedeaanpak

Samen tegen armoede in Katwijk

Marjolein Odekerken, Asia Sarti en Micky Out

Samen tegen armoede in Katwijk

Naar een integrale en preventieve armoedeaanpak

Auteurs

Marjolein Odekerken

Asia Sarti

Micky Out

Met medewerking van

Judith Rommens

Inhoud

Samenvatting	4	5 Ambities, wensen en acties	33
1 Inleiding	6	5.1. Ambities en wensen in Katwijk	33
1.1. Aanleiding	6	5.2. Acties om de ambities en wensen te realiseren	36
1.2. Onderzoeksvragen	7	6 Conclusies en aanbevelingen	40
1.3. Onderzoeksopzet	7	6.1. Belangrijkste conclusies	40
1.4. Leeswijzer	9	6.2. Aanbevelingen	42
2 Huidige armoedeaanpak in Katwijk	10	7 Literatuurlijst	45
2.1. Wettelijk- en beleidskader	10	Bijlagen	
2.2. De belangrijkste stakeholders	12	Bijlage 1 Moties	48
2.3. De belangrijkste regelingen en voorzieningen	12	Bijlage 2 Methoden	50
2.4. Vroegsignalering en preventie	15	Bijlage 3 Praatplaat aanpak armoede gemeente Katwijk	52
2.5. Integrale aanpak	16	Bijlage 4 Overzicht regelingen/voorzieningen	53
3 Doelgroep, bereik en ervaringen armoedeaanpak	17	Bijlage 5 Integrale en preventieve aanpakken aanvullend	83
3.1. Doelgroep	17		
3.2. Signalen van wat speelt onder de doelgroep	18		
3.3. Bereik van de doelgroep met bestaande maatregelen/regelingen	19		
3.4. Waardering van de armoede aanpak door stakeholders en inwoners	21		
4 Voorbeelden ter inspiratie	24		
4.1. Regelingen/voorzieningen gericht op de aanpak van armoede	24		
4.2. Werkzame elementen integrale en preventieve aanpakken	27		

Samenvatting

Armoede is niet alleen een financieel probleem maar hangt samen met problemen op andere leefgebieden. De gemeente Katwijk wil samen met haar inwoners en stakeholders aan de slag om armoede op een integrale en preventieve manier aan te pakken.

Het Verwey-Jonker Instituut heeft een (participatief) onderzoek uitgevoerd naar hoe deze aanpak het beste vorm kan krijgen. Een belangrijk onderdeel van het onderzoek zijn de dialoogbijeenkomsten waarin inwoners en stakeholders met elkaar in gesprek zijn gegaan over de armoedeaanpak.

In dit onderzoek geven we antwoord op de volgende twee hoofdvragen: 1. Hoe ziet (de uitvoering van) het huidige armoedebeleid in Katwijk eruit en wat moet daarvan worden behouden? En 2. Waar kan het huidige aanbod worden verbeterd of waar liggen kansen om extra op in te zetten op een wijze die passend is voor de situatie in Katwijk? Hierbij staan de belevingen van de stakeholders en de inwoners van de gemeente Katwijk centraal.

Dit onderzoek maakt deel uit van een groter geheel. De gemeente Katwijk heeft een kwantitatief onderzoek uitgevoerd naar de grootte en samenstelling van de minimapopulatie in de gemeente Katwijk en de diverse regelingen binnen de gemeente voor deze doelgroep. Daarnaast heeft de gemeente een enquête uitgezet onder inwoners met vragen die gericht zijn op de bekendheid en het gebruik van de regelingen.

Het onderzoek dat is uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut bestaat uit de volgende onderdelen: start- en documentenanalyse (overzicht van beleidskader, belangrijkste regelingen en stakeholders), deskresearch naar elf regelingen o.a. gericht op preventie/vroegsignalering en een casusonderzoek naar werkzame bestanddelen van preventieve en integrale aanpakken in drie casusgemeenten. Het participatieve traject bestaat uit een startbijeenkomst met beleidsmakers, dialoogbijeenkomsten met stakeholders en inwoners, telefonische interviewgesprekken¹ met inwoners/ervaringsdeskundigen en een slotbijeenkomst.

Inwoners en stakeholders zien uiteenlopende signalen van inwoners die in armoede leven. De groep inwoners die in armoede leeft, is divers en door Covid-19 worden nieuwe groepen kwetsbaar. Armoede heeft veel impact op het leven van de inwoners. Het ligt daarbij ook niet in de Katwijkse aard om hulp te vragen, men lost problemen graag zelf op, waardoor de (armoede)problematiek escaleert.

De huidige uitvoering van de armoedeaanpak ziet er op het eerste gezicht veelbelovend uit. Veel stakeholders zijn reeds betrokken bij de armoedeaanpak en werken samen. Eveneens is in Katwijk een ruim aanbod aan voorzieningen en regelingen voor een diverse groep inwoners die in armoede leeft. Tegelijkertijd is er nog een aantal verbeterpunten. Stakeholders geven aan nog geen (goed) beeld van het huidige armoedebeleid te hebben. Volgens hen bestaat het beleid nog teveel uit losse eindjes. In de praktijk blijkt de uitvoering nog gefragmenteerd. Stakeholders hebben bijvoorbeeld nog geen goed beeld van de ondersteuning en hulp in Katwijk, nog te weinig wordt er gesignaleerd en doorverwezen en de regie op de uitvoering wordt gemist.

¹ Door de corona-maatregelen is de dialoogbijeenkomsten met inwoners en ervaringsdeskundigen vervangen door telefonische interviewgesprekken.

Ook blijkt uit het onderzoek dat de bekendheid en het bereik van de regelingen voor aanpak van armoede bij inwoners nog wisselt. Dit onderzoek geeft zicht op de veelheid aan wensen, ambities en bijbehorende acties ten aanzien van de toekomstige armoedeaanpak.

In dit onderzoek worden aanbevelingen gedaan om de armoedeaanpak te versterken en uit te breiden.

- Opstellen én uitvoeren visie en ambitie document. In dit document komen de belangrijkste kaders en pijlers van de armoedeaanpak te staan, met als basis de opgehaalde ambities en wensen en bijbehorende acties. De gemeente neemt een duidelijke regierol en draagt een heldere en gezamenlijke visie uit.
- Ontwikkelen sociale kaart en/of platform. Een sociale kaart kan bijvoorbeeld in één oogopslag een overzicht bieden van de organisaties, taken en verantwoordelijkheden zodat stakeholders elkaar gemakkelijker kunnen vinden. Hier kunnen ook 'nieuwe' stakeholders meteen bij betrokken worden. Via een platform kan ingezet worden op het daadwerkelijk samenwerken én actie ondernemen.
- Meer doen om schulden te voorkomen, bijvoorbeeld door vroegsignalering waarin de gemeente de focus legt op preventie en vroegsignalering.
  - Investeren in het wijkteam.
  - Doorbreken van de Katwijkse cultuur door armoede een gezicht te geven (bv. vergroten van bewustzijn 'dat het iedereen kan overkomen'). Dit kan bijvoorbeeld door nieuwsberichten of verhalen van ervaringsdeskundigen in de lokale krant, in tijdschriften (armoedeglossy), of door een speciale campagne.
  - Inwoners actief op zoeken en rolmodellen en sleutelfiguren inzetten.
  - Vergroten van de kennis en vaardigheden van stakeholders om armoede te signaleren en bespreekbaar te maken. Bijvoorbeeld door het faciliteren van cursussen/workshops of (netwerk)bijeenkomsten om met elkaar in gesprek te gaan over armoede.

- Convenant Vroegsignalering met duidelijke afspraken hoe te signaleren en door te verwijzen.
- Het vergroten van de bekendheid van de regelingen/voorzieningen (waarvan ook het immateriële aanbod) via een infographic/stroomschema en door het investeren in mond-tot-mond reclame. Ook is het belangrijk om heldere kaders te geven: wanneer komt iemand wel of niet in aanmerking voor een regeling? Daarnaast het proces van aanvragen eenvoudiger maken zodat de regelingen toegankelijker worden. Dit kan bijvoorbeeld door heldere instructies te geven, waarin eenvoudig taalgebruik en pictogrammen worden gebruikt. En door minder bewijsstukken te vragen bij het indienen van een verzoek.
- Aanvullend onderzoek kan meer zicht geven op de doelgroep die in armoede leeft zodat het aanbod beter aansluit bij hun leefwereld. Met actiegericht onderzoek kunnen vervolgstappen worden gezet waarbij de ambities, wensen en acties van de stakeholders en inwoners in de praktijk worden geïmplementeerd. Onderdeel hiervan kan zijn het blijven evalueren, monitoren en leren van elkaar.

1 Inleiding

Het Verwey-Jonker Instituut heeft een participatief onderzoek uitgevoerd naar een integrale en preventieve aanpak van armoede in de gemeente Katwijk. In dit onderzoek staan de belevingen van de stakeholders en de inwoners van de gemeente Katwijk centraal. We presenteren de verschillende ervaringen met de huidige armoedeaanpak, de ambities/wensen en benodigde acties om de armoedeaanpak te versterken. De gemeente gebruikt de resultaten uit het onderzoek om actie te nemen om de integrale en preventieve aanpak van armoede te verbeteren. De uitkomsten van dit onderzoek worden in het voorjaar van 2021 gedeeld met de gemeenteraad. In dit onderzoek speken we over armoede in brede zin. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)² hanteert de volgende **definitie van armoede**:

“Mensen zijn arm wanneer ze gedurende langere tijd niet de middelen hebben voor de goederen en voorzieningen die in hun samenleving als minimaal noodzakelijk gelden”.

De gemeente Katwijk beschouwt armoede als breed fenomeen. Bij armoede komen verschillende domeinen zoals huisvesting, arbeidsmarkt en gezondheid samen.³ Armoede is niet alleen een financieel probleem maar hangt samen met problemen op andere leefgebieden.

² SCP, Armoede in kaart 2019, <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkart2019/wat-is-armoede/>.

³ Gemeente Katwijk, Een onderzoek naar de grootte en samenstelling van de minimapopulatie in de gemeente Katwijk en de diverse regelingen binnen de gemeente voor deze doelgroep, 2 september 2020.

1.1. Aanleiding

In 2019 heeft het college besloten om in 2020 de aanpak van armoede te herijken. In de raadsvergadering van 7 november 2019 heeft de raad twee moties aangenomen. Hierin wordt verwezen naar een herijking van het armoedebeleid. In de motie 'Aansluiting bij Stichting Urgente Noden' staat dat de gemeentelijke regelingen en voorzieningen voor de financieel kwetsbaren in de samenleving niet altijd goed werken en dat er schrijnende situaties kunnen ontstaan waarin wettelijke voorzieningen tekortschieten. Vanuit de praktijk komen signalen dat verbetering nodig is omdat niet iedereen wordt bereikt die hulp nodig heeft. En de hulp- en ondersteuningsvragen worden niet altijd vroegtijdig gesignaleerd of integraal opgepakt. De wijkteams en maatschappelijke partners signaleren dat een deel van de inwoners dat hulp en ondersteuning zoekt ook financiële zorgen of problemen heeft. En dat er langer een beroep op tijdelijke hulp- en ondersteuning wordt gedaan. Daarnaast komen inwoners pas in beeld als de problematiek vaak al complex en problematisch is, doordat een deel van de inwoners de problemen langer bij zich houdt.⁴ Uit het onderzoek naar de schuldhulpverlening in de gemeente Katwijk blijkt dat de schuldhulpverlening goed is georganiseerd maar dat mensen in armoede vooral sneller de weg naar hulp moeten weten te vinden.⁵

De wens vanuit de gemeente Katwijk is dat inwoners die het nodig hebben in een vroeg stadium in beeld zijn en worden bereikt, en goed worden geholpen om escalatie van problematiek te voorkomen. Daarbij is het van belang dat zo veel mogelijk inwoners op een laagdrempelige manier gebruik kunnen maken van de verschillende regelingen en voorzieningen.⁶

⁴ Gemeente Katwijk, Startnotitie Aanpak Armoede, 17 maart 2020.

⁵ Rekenkameronderzoek naar schuldhulpverlening, 2020.

⁶ Gemeente Katwijk, Startnotitie Aanpak Armoede, 17 maart 2020.

De gemeente wil samen met haar inwoners en stakeholders aan de slag om armoede op een integrale en preventieve manier aan te pakken.

1.2. Onderzoeksvragen

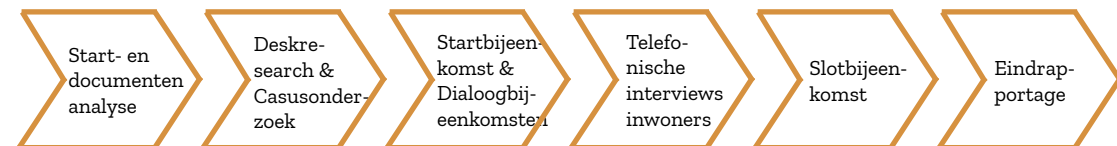
In dit onderzoek geven we antwoord op twee hoofdvragen met bijbehorende deelvragen.

1. Hoe ziet (de uitvoering van) het huidige armoedebeleid in Katwijk eruit en wat moet daarvan worden behouden?
  - Wat zijn volgens stakeholders *belangrijke pijlers* van het armoedebeleid in Katwijk en welke instanties zijn betrokken bij de uitvoering ervan?
  - Hoe ziet de *doelgroep* eruit?
  - Hoe wordt de doelgroep momenteel *bereikt*?
  - Hoe wordt *vroegsignalering en preventie* vormgegeven?
  - Wat is de *rol* van de gemeente en wat is de rol van de maatschappelijke partners?
  - Hoe wordt samengewerkt aan een *integrale aanpak*?
  - Wat zijn volgens de stakeholders *succesfactoren* in het huidige armoedebeleid, die bijdragen aan het voorkomen van de verergering van de armoedeproblematiek?
  - Wat is volgens stakeholders nodig om wat *goed* gaat in Katwijk op het gebied van armoedebeleid te behouden en versterken?

2. Waar kan het huidige aanbod worden verbeterd of waar liggen kansen om extra op in te zetten op een wijze die passend is voor de situatie in Katwijk?
  - Wat zijn volgens de stakeholders verbeterpunten om de verergering van de armoedeproblematiek te voorkomen in Katwijk?
  - Wat kan de gemeente in samenwerking met haar partners/inwoners doen om een integrale preventieve aanpak te creëren/versterken?
  - Wat kan er geleerd worden van andere gemeenten; werkzame elementen?
  - Wat kan er geleerd worden van andere maatregelen/regelingen en zijn die geschikt voor de Katwijkse situatie?
  - Hoe kan het mogelijke extra aanbod/inzet concreet worden vormgegeven?

1.3. Onderzoekopzet

Dit onderzoek maakt deel uit van een groter geheel. De gemeente Katwijk heeft een kwantitatief onderzoek uitgevoerd naar de grootte en samenstelling van de minimapopulatie in de gemeente Katwijk en de diverse regelingen binnen de gemeente voor deze doelgroep (2 september 2020). Daarnaast heeft de gemeente een enquête uitgezet onder inwoners met vragen die gericht zijn op de bekendheid en het gebruik van de regelingen (12 november 2020). In dit onderzoek nemen we de resultaten van deze onderzoeken mee. Het onderzoek dat is uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut bestaat uit verschillende onderdelen:

Start- en documentenanalyse: beschrijving van de belangrijkste regelingen, stakeholders en het beleidskader rondom de aanpak van armoede (op basis van (beleids)documenten en het kwalitatieve en kwantitatieve onderzoek van de gemeente Katwijk).

Deskresearch naar elf verschillende regelingen/voorzieningen gericht op een integrale aanpak, vroegsignalering, het bereik van de doelgroep en samenwerking (beschrijving, succesfactoren, knelpunten en meerwaarde).⁷

Casusonderzoek naar werkzame bestanddelen van integrale en preventieve armoedeaanpakken in de volgende drie gemeenten: 's-Hertogenbosch, Leiden en Arnhem.⁸ In hoofdstuk 4 staat waarom deze drie gemeenten zijn geselecteerd. Per gemeente hebben we twee diepte-interviews afgenomen met verantwoordelijk professionals (projectleiders, beleidsadviseurs armoede en schulden). Daarnaast is gebruik gemaakt van achtergronddocumenten zoals beleidsstukken en nieuwsberichten.

Fysieke startbijeenkomst beleidsmakers gemeente Katwijk (eind augustus 2020) over de huidige armoedeaanpak en de ambities en wensen om de armoedeaanpak te versterken.

Drie online dialoogbijeenkomsten met interne en externe stakeholders.

Interactieve bijeenkomst (begin november 2020) met o.a. beleidsmedewerkers van de gemeente Katwijk, wijkteam, maatschappelijke organisaties, scholen, zorgverzekeraar en diaconieën etc..⁹

7 Dit deskresearch is gebaseerd op beschikbare (wetenschappelijke) literatuur en nieuwsberichten. In een enkel geval hebben we een aanvullend gesprek gevoerd met professionals die betrokken zijn bij de regelingen/voorzieningen.

8 Voordat we de gemeente Arnhem hadden geselecteerd, is de gemeente Barneveld benaderd. Helaas kon de gemeente niet meewerken.

9 Zie de lijst van deelnemende organisaties in bijlage 2.

Doel: bespreken van de huidige armoedeaanpak en de ambities en wensen. De bijeenkomsten bestonden uit een plenair gedeelte (welkom door de wethouder, introductie van het onderzoek en presentatie door een opgeleide ervaringswerker¹⁰) waarna in subgroepjes de dialoog is gevoerd aan de hand van drie vragen op een padlet¹¹:

1. Waar staan we nu? *delen*
2. Wat is onze opgave/ambitie? *dromen*
3. Welke acties zijn daarvoor nodig? *schetsen*

Interviews met inwoners en ervaringsdeskundigen. 14 telefonische interviewgesprekken (november 2020).¹² De meerderheid heeft in de enquête van de gemeente aangegeven mee te willen werken aan een interview. Verder is met twee andere inwoners gesproken van de Voorraadkast en het cliëntenpanel StaandeBij. Vragen die o.a. gesteld zijn: Wat gaat goed en wat kan beter als je kijkt naar de huidige minimaregelingen? Waar wordt de inwoner mee geholpen en wat moet de gemeente Katwijk dan doen?

Slotbijeenkomst met interne en externe stakeholders en inwoners. Digitale bijeenkomst (begin december 2020) waarin de belangrijkste bevindingen uit de dialoogbijeenkomsten en gesprekken met inwoners zijn gepresenteerd. Hier hebben de deelnemers op kunnen reageren en waar nodig aangevuld. De gemeente Katwijk heeft afsluitend een oproep gedaan aan alle aanwezigen: om in een klankbordgroep mee te denken en te werken aan het versterken van de armoedeaanpak.

10 Alex Schepel van Samen Sterk uit Armoede heeft zijn levensverhaal verteld en wat er belangrijk is bij het opstellen en uitvoeren van een effectieve armoedeaanpak

11 Een padlet is een digitaal prikbord. Het format van de padlet staat in bijlage 2.

12 Vanwege Covid-19 is besloten om de vierde fysieke dialoogbijeenkomst met inwoners en ervaringsdeskundigen te vervangen door telefonische interviewgesprekken.

1.4. Leeswijzer

In deze rapportage beschrijven we allereerst de lokale context van de aanpak van armoede in Katwijk ([hoofdstuk 2: Huidige armoedeaanpak in Katwijk](#)). Vervolgens beschrijven we de doelgroep die in armoede leeft en het bereik van en ervaringen met de armoedeaanpak ([hoofdstuk 3: Doelgroep, bereik en ervaringen armoedeaanpak](#)). Daarna bespreken we enkele voorbeelden van regelingen/voorzieningen en effectieve armoedeaanpakken ter inspiratie ([hoofdstuk 4: Voorbeelden ter inspiratie](#)). Vervolgens komen de ambities, wensen en bijbehorende acties ten aanzien van de armoedeaanpak van de stakeholders en inwoners aan bod ([hoofdstuk 5: Ambities, wensen en acties](#)). We sluiten af met een concluderend hoofdstuk ([hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen](#)) waarin antwoord wordt gegeven op de twee hoofdvragen.

2 Huidige armoedeaanpak in Katwijk

In dit hoofdstuk beschrijven we de huidige situatie van de armoedeaanpak in Katwijk. We beschrijven achtereenvolgens het wettelijk-/beleidskader (paragraaf 2.1), de belangrijkste maatschappelijke partners (paragraaf 2.2), de belangrijkste regelingen/voorzieningen (paragraaf 2.3), vroegsignalering en preventie (2.4) en de integrale aanpak (2.5).

2.1. Wettelijk- en beleidskader

We maken het onderscheid tussen wetten en regelingen die landelijk van kracht zijn en wetten en regelingen die specifiek betrekking hebben op Katwijk.

2.1.1. Algemeen/landelijk

De Participatiewet (Pw)

De Participatiewet bepaalt dat mensen arbeid verrichten naar vermogen en daar, waar nodig, ondersteuning bij krijgen. Deze wet regelt ook de verstrekking van (bijzondere) bijstand aan mensen die (tijdelijk) niet (volledig) in hun noodzakelijke bestaanskosten kunnen voorzien. Het armoedebeleid van de gemeente kan hiervoor als instrument worden ingezet.

De Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015)

Vanuit de WMO 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor ondersteuning aan bewoners die onvoldoende in staat zijn om (al dan niet met behulp van het netwerk) te participeren in de samenleving en onvoldoende zelfredzaam zijn.

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) geeft een kader voor schuldhulpverlening. Op 1 januari 2021 is de wijziging van de Wgs van kracht geworden, waarmee vroegsignalering en een brede aanpak van schulden mogelijk wordt. Gemeenten, woningcorporaties, energie- en drinkwaterbedrijven en zorgverzekeraars kunnen gegevens van burgers met betalingsachterstanden in een vroeg stadium uitwisselen en mensen tijdig outreachend hulp aanbieden.¹³

Decentralisatie uitkering voorkomen van armoede onder kinderen (Klijnsma gelden)

Sinds 2017 verstrekt het Rijk structureel middelen die eraan bijdragen dat kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen optimaal kunnen participeren op het gebied van sport en cultuur. Deze middelen moeten worden aangewend voor voorzieningen in natura die deelname van kinderen direct mogelijk maken, bijvoorbeeld door een sportabonnement of een fiets te vergoeden.

Extra middelen gericht op tegengaan impact corona op schulden en armoede

Naar aanleiding van de coronacrisis wordt de armoede- en schuldenaanpak geïntensiveerd. In rondetafelgesprekken met een groot aantal publieke, private en maatschappelijke organisaties is besproken hoe mensen die door de coronacrisis (erger) in armoede en/of schulden dreigen te komen geholpen kunnen worden. Er zijn extra middelen vrijgemaakt om de verwachte stijging van de armoede- en schuldenproblematiek tegen te gaan. Hierbij zal worden voortgebouwd op bestaande structuren en samenwerkingen in het kader van de brede schuldenaanpak en de aanpak van kinderarmoede. In totaal is er € 146 miljoen

¹³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2020-239.html>;
<https://vng.nl/nieuws/wijziging-wet-gemeentelijke-schuldhulpverlening-gepubliceerd>.

euro beschikbaar. Het geld gaat voor een deel naar gemeenten ten behoeve van het gemeentelijke schuldenbeleid (€ 15 miljoen in 2020; € 30 miljoen in 2021) en de bijzondere bijstand (€ 5 miljoen in 2020; € 10 miljoen in 2021).¹⁴

2.1.2. Specifiek Katwijk

Coalitieakkoord 2018-2022

In het coalitieakkoord is opgenomen dat wordt ingezet op de bestrijding van armoede. Het armoedebeleid biedt ondersteuning aan huishoudens met een laag inkomen, die niet in staat zijn dit zelfstandig op te lossen. Met de ondersteuning aan de inwoner wordt beoogd dat deze kan deelnemen aan de maatschappij om economische, educatieve en sociale zelfredzaamheid te vergroten. Ambitie hierbij is dat de inwoner zelf regie kan voeren over de ondersteuning die hij/zij ontvangt. Schuldhulpverlening is opgenomen in de programmabegroting onder programma 4 Sociaal Domein. Als beleidsdoel is opgenomen: het vergroten van de (financiële) zelfredzaamheid en bevorderen van de participatie.¹⁵

Maatschappelijke Agenda (MAG) 2019-2023

De Maatschappelijke Agenda (MAG) heeft als doel het meer integraal werken op het gebied van zorg, welzijn, onderwijs, gezondheidszorg, opvoeding, inburgering en sociale activering. Het is daarmee ook het beleidskader van het armoedebeleid in Katwijk. Katwijk streeft ernaar dat alle inwoners deel kunnen nemen en bijdragen aan de maatschappij, ook die inwoners met weinig inkomen. De MAG beschrijft ook de relatie tussen gezondheid en armoede en tussen onderwijs en armoede. De opdracht Ondersteuning en versterking van vrijwilligers valt onder twee hoofddopgaven van de MAG: Zorg & Ondersteuning en Meedoen, en zet in op ondersteuning door vrijwilligers bij geldzorgen.

¹⁴ Gemeentefonds, 2020. Decemercirculaire 2020.

¹⁵ Rekenkameronderzoek Katwijk naar de schuldhulpverlening, 2020; Coalitieakkoord_Katwijk_2018_-_2022.pdf.

Samenwerkingsagenda van de alliantie Katwijk 2020 – 2022

Samenwerking tussen het sociale en medische domein is onmisbaar, maar niet altijd eenvoudig en vanzelfsprekend. Er is een 'alliantie Katwijk' opgericht tussen vier strategische partners in het zorgdomein: Zorggroep Katwijk, Zorg en Zekerheid, Welzijnswartier en de gemeente Katwijk. De samenwerkings-thema's zijn tot stand gekomen op basis van de landelijke samenwerkingsagenda VNG – Zorgverzekeraars Nederland. De samenwerkingsagenda heeft als doel om (gezamenlijk) de ervaren problemen van de inwoners van Katwijk op te lossen en invulling te geven aan ieders belangen.

Overig (onderwijs & laaggeletterdheid, wonen en statushouders)

Ten slotte is ook ten aanzien van domeinen als onderwijs, laaggeletterdheid en wonen in Katwijk aandacht voor armoede. In de Katwijkse Onderwijsagenda is armoede als belangrijk onderdeel opgenomen. Hierin wordt ingezet op kansen-gelijkheid voor alle kinderen in het onderwijs en door inzet van voorschoolse voorzieningen. Achterstanden bij volwassenen die in armoede leven hebben eveneens de aandacht. Het Regionaal Programma Integrale aanpak laaggeletterdheid Holland Rijnland 2020-2024 gaat in op laaggeletterdheid. Het biedt de kaders voor samenwerking en actie op lokaal niveau. De uitwerking van het programma zal plaatsvinden via lokale uitvoeringsplannen, met partners als Bibliotheek Katwijk, Taalhuis Katwijk, de taalaanbieders TopTaal, Dubbeltaal en Juniortaal, Welzijnswartier, Stichting Lezen en Schrijven en Gemeente Katwijk. In het Ambitiedocument met betrekking tot wonen in de gemeente Katwijk worden huishoudens met een laag inkomen expliciet genoemd. Verder krijgt de gemeente in 2022 de regie op de nieuwe Wet Inburgering. De gemeente is verplicht om statushouders de eerste zes maanden te ontzorgen (betalen van gas, water, licht en zorgverzekering door de gemeente) en hen voor te bereiden op financiële zelfredzaamheid.¹⁶

¹⁶ Input verkregen d.m.v. aanvullende informatievergaring zoals de startbijeenkomst met beleidsmedewerkers van de gemeente Katwijk en navraag bij de verschillende collega's van de desbetreffende afdelingen zodat ook de nieuwste ontwikkelingen zijn meegenomen.

2.2. De belangrijkste stakeholders

In deze paragraaf presenteren we een figuur met daarin de belangrijkste maatschappelijke partners van de gemeente Katwijk op het terrein van de aanpak van armoede. We maken een verdeling tussen interne partners (rechts: dit zijn partners uit het gemeentelijk apparaat) en externe partners (links: dit zijn stakeholders waarmee de gemeente samenwerkt of juist de samenwerking wil versterken).

Uit dit figuur is op te maken dat er een veelheid van en verscheidenheid aan stakeholders is. Dit varieert van interne stakeholders als de raad en het college en verschillende clusters, tot externe stakeholders vanuit de hulpverlening, welzijnsorganisaties en religieuze instanties.

Een aantal organisaties is al langere tijd en in grote mate betrokken bij de armoedeaanpak, andere partijen zijn vooral voornemens dit meer te gaan doen (bijvoorbeeld de energieleveranciers en de Algemene Ouderenbond).

2.3. De belangrijkste regelingen en voorzieningen

Hieronder beschrijven we de belangrijkste regelingen en voorzieningen van de gemeente Katwijk die gericht zijn op inwoners die in armoede leven.

Formulierenbrigade

De Formulierenbrigade is van en voor mensen met een uitkering. Sinds 2008 helpen mensen die zelf een uitkering hebben als vrijwilliger andere uitkeringsgerechtigden bij het invullen van formulieren, de (thuis)administratie en het uitzoeken of een klant recht heeft op voorzieningen, zoals zorg- en huurtoeslagen. De vrijwilligers mogen geen professionele verantwoordelijkheid dragen, ze leggen vooral uit wat in brieven staat en hoe je bepaalde regelingen en toeslagen moet aanvragen. Hiermee doen zij nuttige werkervaring op. De Formulierenbrigade is aanwezig bij het spreekuur van het wijkteam, in buurthuizen en de bibliotheek. Zij hebben inloopsprekuren op vier locaties in Katwijk en op één locatie in Rijnsburg.

Budget Informatie Punt (BIP)

De gemeente heeft de schuldenaanpak belegd bij het Budget Informatie Punt (BIP), dat sinds 2017 wordt uitgevoerd door Plangroep. Inwoners kunnen bij het BIP terecht voor hulp bij schulden, maar ook voor voorzieningen en ondersteuning ter voorkoming van schulden. Het BIP zet in op actieve samenwerking met ketenpartners en een integrale aanpak. Binnen de curatieve schuldhulpverlening heeft het de volgende taken en werkzaamheden: voorlichting; aanmelding; crisisinterventie; adviesgesprek; integrale intake; stabilisatie; schuldregeling (minnelijk traject); indicatie budgetbegeleiding (wordt uitgevoerd door Kwadraad); budgetbeheer; verzoek dwangakkoord/Wsnp; nazorg.

BIP heeft elke donderdag een spreekuur en zit een keer per week in 't Kwadrant¹⁷ voor een gezamenlijk spreekuur met maatschappelijk werk: Eigen zaken regelen. Het BIP maakt gebruik van Cazis. Hiermee wordt een screening gemaakt van de laatste vijf inkomstenbelastingjaren en de laatste twee toeslagjaren. Als de inkomstenbelasting en de toeslagen in orde zijn kan sneller worden gestart met een schuldhulptraject.

Grip op de knip

Grip op de knip is een vrijwilligersorganisatie – onderdeel van Vereniging SchuldHulpMaatje Nederland – die sinds 2011 actief is in Katwijk. De schuldhulpmaatjes begeleiden hulpvragers met problematische schulden. Grip op de Knip is meestal een aanvulling op de hulpverlening vanuit een andere professionele organisatie. Hulpvragers komen binnen via allerlei kanalen, maar het merendeel meldt zichzelf aan. Ze bieden ook de training Slim omgaan met geld aan.

Startpunt Geldzaken

Startpunt Geldzaken van het Nibud biedt online geldplannen aan, waarmee inwoners van Katwijk hun financiële situatie kunnen versterken. Startpunt Geldzaken geeft geen financieel advies, maar biedt een wegwijzer naar een gezonde financiële toekomst.

Voedselbank en Kledingbank

De Voedselbank verstrekt voedsel en verzorgingsproducten aan inwoners van Katwijk die voldoen aan de voedselbanknorm (na aftrek van vaste lasten €230,- of minder per maand overhouden). De Voedselbank Katwijk verstrekt op jaarbasis een kledingpakket. Ook kunnen inwoners bij de Voedselbank Katwijk terecht voor een knipbeurt.

De Kledingbank Teylingen verstrekt kleding en schoeisel aan mensen in de Duin- en Bollenstreek die niet de financiële ruimte hebben dit zelf aan te schaffen.

Gratis kapper en Dress for Success

De Gratis kapper is eveneens voor gezinnen in Katwijk met een krappe beurs. Een groep vrijwilligers knipt gezinsleden gratis om te helpen de gezinsuitgaven te drukken. Inwoners die vanuit een (financiële) achterstandsituatie een eigen bedrijf starten of in aanmerking willen komen voor een stage- of opleidingsplek kunnen terecht bij Dress for Success voor sollicitatiekleding.

De Voorraadkast

De Voorraadkast is een vrijwilligersinitiatief in Katwijk dat vanuit huis gerund wordt door een bevlogen inwoner van de gemeente. De Voorraadkast verzorgt voor ongeveer 40 gezinnen in Katwijk de boodschappen. Zij helpen gezinnen die niet terecht kunnen bij de Voedselbank of hier niet voor in aanmerking komen. De Voorraadkast is in staat om mensen snel te helpen, binnen een week na het eerst contact staan de boodschappen al klaar. De Voorraadkast is volledig afhankelijk van donaties en biedt naast de boodschappen ook de mogelijkheid voor een kopje koffie en een rustig gesprek.

Broodnodig

Broodnodig wordt uitgevoerd door Kwadraad en biedt ondersteuning aan klanten van de Voedselbank. Maar ook biedt het ondersteuning aan mensen die een laag besteedbaar inkomen hebben en/of financiële problemen hebben maar niet in aanmerking komen voor een voedselpakket. Broodnodig heeft geen inloopsprekuren, maar is een keer per week aanwezig bij de Voedselbank en voert intakegesprekken met alle klanten. Klanten krijgen informatie, advies, kortdurende ondersteuning en begeleiding in de vorm van hulpverlening.

¹⁷ In Katwijk zijn twee multifunctionele gebouwen: 't Kwadrant en de Burgt. In 't Kwadrant zitten onder andere organisaties als het wijkteam, GGZ Rivierduinen, Kwadraad en Centrum Jeugd en Gezin. In de Burgt zitten onder andere de bibliotheek, consultatiebureau, wijkteam en het WZK.

Stichting Leergeld en Kindpakket

Stichting Leergeld biedt door verstrekkingen in natura kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar de kans om deel te nemen aan binnen- en buitenschoolse activiteiten. Voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen is er het Kindpakket, dat in Katwijk door Stichting Leergeld wordt verstrekt. Dit is een verzameling regelingen die ervoor zorgt dat alle kinderen mee kunnen doen: aanvragen voor een fiets, computer of laptop, kindpas, schoolspullenpas, jarige Job verjaardagsbox en overige ondersteuning.¹⁸

Jeugdfonds Sport & Cultuur

Dit Jeugdfonds biedt vergoedingen voor kinderen van 0 tot 18 jaar uit gezinnen met een inkomen tot maximaal 120% van het toepasselijke bijstandsniveau. Voor sporten kan maximaal €225,- per kind per jaar (voor zwemles is dit maximaal €825,- per twee jaar) worden aangevraagd. Voor lessen op het gebied van kunst en cultuur kan €450,- per jaar worden aangevraagd. Aanvragen worden gedaan door intermediairs, bijvoorbeeld een vereniging of de gemeente.

Bijzondere bijstand

De bijzondere bijstand is een uitkering waarmee inwoners uit Katwijk extra en bijzondere kosten kunnen betalen. Bijvoorbeeld de kosten van de aanvragen van documenten zoals een ID kaart of Verklaring Omtrent Gedrag (VOG), bijzondere ziektekosten, bewindvoering, advocaat, bijzondere reiskosten, verhuis- en inrichtingskosten (alleen in uitzonderlijke situaties) en woonkosten boven de huurtoeslaggrens. Onder de bijzondere bijstand valt onder andere de Doe Mee! regeling, de Collectieve Zorgverzekering en Individuele Inkomenstoelage. De bijzondere bijstand kan zowel worden aangevraagd door mensen met een bijstandsuitkering als mensen met een andere vorm van inkomen.

Doe Mee! regeling

De Doe Mee! regeling biedt mensen met een laag inkomen een tegemoetkoming voor de kosten van deelname aan activiteiten op het gebied van recreatie, sport en cultuur. Bijvoorbeeld de kosten van een vereniging, een dagje uit of een zwemabonnement. De vergoeding voor kinderen tot 4 jaar is maximaal €100,- euro per jaar en voor inwoners vanaf 4 jaar maximaal €200,- euro per jaar.¹⁹

Collectieve zorgverzekering bij Zorg en Zekerheid

Inwoners met een inkomen onder de 120% van de bijstandsnorm kunnen zich via de gemeente verzekeren voor hun ziektekosten bij Zorg en Zekerheid in Leiden.

Individuele inkomenstoelage

Deze toeslag kan eenmaal per 12 maanden worden aangevraagd wanneer inwoners langer dan 3 jaar een laag inkomen hebben en geen zicht hebben op inkomensverbetering. Bij toekenning ervan wordt gekeken naar de inspanning die de aanvrager de afgelopen drie jaar heeft geleverd om de inkomenssituatie te verbeteren. De hoogte is afhankelijk van het inkomen en de gezinssituatie. Het geld kan naar eigen inzicht gebruikt worden en is belastingvrij.²⁰

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Inwoners die niet in staat zijn om hun aanslagen te betalen, ook niet door een betalingsregeling, kunnen kwijtschelding aanvragen bij de Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR). Er wordt een 100% regel gehanteerd, wat betekent dat bijna iedereen met een bijstandsuitkering en zonder vermogen in aanmerking komt voor kwijtschelding.

18 Overzicht gemeentelijke minimaregelingen voor kinderen 2018 e.v. gemeente Katwijk.

19 Vergoeding kosten minderjarige kinderen | Gemeente Katwijk.

20 Bijzondere bijstand | Gemeente Katwijk.

Overig

Verder heeft de gemeente Katwijk nog meer (kleinere) regelingen en voorzieningen waaronder Bereken uw recht, verschillende regelingen die de bibliotheek aanbiedt zoals Digisterker en Informatiepunt Digitale Overheid en het Noodfonds van Platform Kocon.

- **Bereken uw recht** is een website van Nibud en Stimulansz. Met dit programma kan een inwoner online advies krijgen of een huishouden recht heeft op landelijke regelingen zoals kinderbijslag, huurtoeslag of zorgtoeslag en op bepaalde gemeentelijke regelingen (in Katwijk gaat het bijvoorbeeld om de Doe Mee! regeling of de Collectieve Zorgverzekering). Er worden vragen gesteld over de persoonlijke situatie. Inwoners krijgen direct zicht op mogelijke regelingen en kunnen contact opnemen met het wijkteam.
- Voorzieningen van de bibliotheek. De bibliotheek biedt **Digisterker** aan. Digisterker besteedt veel aandacht aan het aanvragen van toeslagen en het berekenen van de eigen bijdrage. Voor inwoners met vragen over aanvragen bij de overheid, zoals aanvragen van zorgtoeslag, een woning zoeken, een rijbewijs verlengen of een afspraak maken bij de gemeente, is er in Katwijk het **Informatiepunt Digitale Overheid**. Mensen kunnen hier informatie krijgen over hoe ze (online) zaken kunnen regelen of worden doorverwezen. Het Informatiepunt Digitale Overheid is in Katwijk gevestigd in Bibliotheek Hoornes/Rijnsoever.²¹
- **Noodfonds van Platform Kocon**. Wanneer er sprake is van (schuld)hulpverlening en geen perspectief op verbetering van de situatie, kan een beroep op het Noodfonds gedaan worden. Het Noodfonds van Kocon kon de afgelopen jaren regelmatig een belangrijke rol spelen bij het voorkomen van huisuitzettingen of het afsluiten van water en elektra.²²

21 <https://www.bibliotheekkatwijk.nl/digitaalhuis/ido.html>.

22 Activiteitenplan 2021 Platform Kocon.

2.4. Vroegsignalering en preventie

In haar Startnotitie Aanpak Armoede (2020) omschrijft de gemeente Katwijk vroegsignalering als een onderdeel van preventie, waarbij op basis van signalen in beeld wordt gebracht welke inwoners financiële problemen hebben om vroegtijdige hulpverlening mogelijk te maken (bijvoorbeeld outreachende hulpverlening).²³ Door middel van dit tijdig handelen wordt (verergering van) armoede voorkomen (preventie). Vanaf januari 2021 is de gemeente volgens de aanpassingen in de Wgs verplicht om aan vroegsignalering te doen. Op dit moment is de gemeente bezig om dit op te zetten. In 2021 worden afspraken met de woningcorporatie, zorgverzekeraar, energieleveranciers en het waterbedrijf gemaakt. Momenteel is de gemeente ook bezig met een preventiematrix, waarin zij het preventieve voorveld in beeld brengt. Het doel van deze matrix is om als gemeente beter zicht te krijgen op waar nu nog niet (veel) wordt ingezet op preventieve aanpakken. De matrix kan door verschillende partijen worden ingevuld zoals beleidsmedewerkers, het wijkteam en externe stakeholders. Hierdoor ontstaat een overzicht van doelgroepen 0-100 in relatie tot verschillende aanbieders en niveaus van preventie. Het overzicht heeft verschillende doelstellingen. Zo kan het nuttig zijn bij het beter formuleren van de MAG opdrachten, beter zicht geven op waar de gemeente inzet mist of waar misschien meer samenwerking tot stand moet komen.²⁴

Eerder zijn initiatieven ontplooid waar preventie en vroegsignalering onderdeel van uitmaken zoals de pilot Voorkomen Huisuitzetting (Dunavie en Broodnodig). Ook maakt preventie en voorlichting onderdeel uit van de taken en werkzaamheden van het Budget Informatie Punt (dat is belegd bij Plangroep). Het BIP is bijvoorbeeld aanwezig in 't Kwadrant voor een gezamenlijk spreekuur met maatschappelijk werk. Grip op de Knip verzorgt de training Slim omgaan met geld en probeert mensen te bereiken door de lokale pers.

23 Gemeente Katwijk, Startnotitie Aanpak Armoede, 17 maart 2020.

24 Deze input is opgehaald tijdens de dialoogbijeenkomsten en door aanvullende informatievergaring bij de gemeente Katwijk.

Grip op de Knip heeft ook contact met Dunavie: die kunnen mensen met huurachterstanden naar hen doorsturen. Broodnodig en Dunavie hadden eind 2019 een pilot over huurachterstanden waarvoor ze samen bij de inwoners langs gingen. Aan het eind van elke maand stelde Dunavie een lijst van huishoudens op die naar de deurwaarder gestuurd worden. Voordat de lijst werd opgestuurd, gingen medewerkers leefbaarheid of van Broodnodig op huisbezoek. Het wijkteam is later betrokken bij de aanpak. Deze pilot was vrij succesvol gezien de bereidheid nog diezelfde week mee te gaan op huisbezoek en de mogelijkheid om direct hulp in te zetten. De werkzame elementen zoals de snelle inzet en de beperkte administratieve last voor Dunavie worden behouden. Ook wordt door deze werkwijze voorkomen dat er meerdere hulpverleners in een huishouden actief zijn die dat niet van elkaar weten. Begin 2020 zijn er samenwerkingsafspraken gemaakt tussen het wijkteam, Dunavie en Broodnodig. Momenteel ligt alles stil vanwege corona maar als straks meer resultaten van deze aanpak bekend zijn, wordt het convenant Voorkomen Huisuitzetting aangepast.²⁵

2.5. Integrale aanpak

Er zijn al enkele mooie initiatieven waarin wordt samengewerkt in het tegengaan van armoede in Katwijk. In de vorige paragraaf kwamen al enkele voorbeelden ter sprake. Dunavie werkt samen met Broodnodig (Kwadraad), BIP (Plangroep) met Kwadraad, Broodnodig met de Voedselbank en Grip op de Knip met de diaconieën. De gemeente werkt samen met schuldeisers zoals Zorg en Zekerheid. Bij de stakeholders is echter nog geen (goed) beeld van het huidige armoedebeleid. Het bestaat volgens hen nog teveel uit losse eindjes. De integrale aanpak in Katwijk op het terrein van armoede is nog in ontwikkeling. Volgens stakeholders zijn er nog genoeg uitdagingen in de samenwerking. Stakeholders geven aan dat ze elkaar niet (genoeg) weten te vinden voor onderlinge afstemming. Er is nog te weinig zicht op wat het hulpaanbod in Katwijk is en welke taken en verantwoordelijkheden er zijn. In de praktijk gebeurt het dat er langs elkaar heen wordt gewerkt. Bijvoorbeeld doordat meerdere professionals op één casus actief zijn zonder dat ze dat van elkaar weten. Verschillende partijen worden nog te weinig betrokken bij de aanpak zoals scholen, kerken, woningcorporaties, energie- en waterleveranciers en andere schuldeisers. Ook is de brede kijk op armoede nog niet in de praktijk (op uitvoerdersniveau) doorgevoerd.

²⁵ Aanvullende informatievergaring bij de gemeente Katwijk.

3 Doelgroep, bereik en ervaringen armoedeaanpak

In dit hoofdstuk bespreken we de doelgroep, het bereik en de ervaringen met de (uitvoering van de) huidige armoedeaanpak. We beschrijven allereerst de doelgroep (3.1) en de signalen van wat er speelt onder de doelgroep (3.2). Vervolgens beschrijven we het bereik van de bestaande regelingen/voorzieningen (3.3). Ten slotte bespreken we de ervaringen van de regelingen/voorzieningen en de verdere uitvoering van de armoedeaanpak. Hierbij staan de belevingen van de stakeholders en inwoners centraal.

3.1. Doelgroep

In de gemeente Katwijk behoort 1 op de 10 inwoners tot de minimapopulatie. Dit betekent dat zij of hun gezin een inkomen hebben tot 120% van het sociaal minimum. In Katwijk zijn dit 2556 huishoudens, waarvan 500 huishoudens kinderen hebben tot 18 jaar. Deze huishoudens zijn verspreid over Katwijk, maar ook is een concentratie zichtbaar in de wijken Hoornes Oost/West, Cleijn Duin, Centrum Noord (Rijnsburg) en de Molenwijk. De minimapopulatie bestaat voor 67% uit alleenstaanden. Alleenstaande ouders en paren maken allebei 13% uit van de minimapopulatie. De minimapopulatie bestaat voor een groot deel uit 65plussers: 45% van de huishoudens heeft een hoofdkostwinner in die leeftijdscategorie. Voor de leeftijdsgroepen 25-45 en 45-65 is dit respectievelijk 25% en 29% van de huishoudens. 74% van de minimapopulatie heeft een Nederlandse achtergrond, 17% heeft een niet-Westerse migratieachtergrond en 9% een Westerse migratieachtergrond.

De inkomstenbronnen van de minimapopulatie betreft in 46% pensioenen. Andere inkomstenbronnen zijn bijstand (24%) en arbeid/onderneming (14%).²⁶

In het onderzoek van de Rekenkamer worden jongeren, senioren en mensen met een laag IQ (niet nader gedefinieerd) als kwetsbare groepen genoemd.²⁷ In Katwijk Midden, Katwijk Noord en Valkenburg wonen relatief de meeste risico huishoudens. Ook worden statushouders genoemd als kwetsbaar voor schulden en armoede. Verder wordt geconstateerd dat het Budget Informatie Punt (BIP) vooral aanmeldingen krijgt van alleenstaanden (63%) en van mannen (61%; landelijk is dit 50%). Aanmelders zijn vaak tussen 25 en 35 jaar oud (32%; dat is meer dan gemiddeld landelijk).

Stakeholders vertellen dat onder de groep mensen die in Katwijk in armoede leeft specifieke groepen zijn te onderscheiden. Genoemd zijn werkende armen, ouderen, jongeren, jonge alleenstaanden, daklozen en statushouders. De stakeholders zien verder dat vanwege de corona-epidemie nieuwe groepen die voor de corona-uitbraak op het randje zaten in financiële problemen komen. Zoals zzp-ers en 30-plussers die vanwege corona hun baan verliezen. Ook zijn meer jongeren met 0-uren contracten werkloos geworden door corona. Daarnaast is er een groep jongeren die in de bijstand belandt omdat ze kort of geen recht hebben op WW. De doelgroep die in armoede leeft is breder dan alleen inwoners die een inkomen tot 120% van het sociaal inkomen hebben.

²⁶ Gemeente Katwijk, Een onderzoek naar de grootte en samenstelling van de minimapopulatie in de gemeente Katwijk en de diverse regelingen binnen de gemeente voor deze doelgroep, 2 september 2020.

²⁷ Rekenkameronderzoek naar schuldhulpverlening, 2020.

3.2. Signalen van wat speelt onder de doelgroep

Stakeholders vertellen over uiteenlopende signalen die zicht geven op wat speelt bij inwoners die in armoede leven. Ook de doelgroep zelf vertelt over wat onder hen leeft. Deze signalen worden hier besproken.

Invloed op mentaal welbevinden

Allereerst is te zien dat armoede bij mensen die het treft voor veel stress, angst en sociaal isolement zorgt. Een inwoner laat weten: *"Ik heb veel stress, ik kan niet slapen. Ik slaap alleen met slaaptabletten. [...] Dat komt door de financiële situatie, en de pijn en medicijnen"* (Telefonisch interview inwoner). Een andere inwoner vertelt: *"Ik weet nooit hoe ik de week door moet komen. Ik heb al 10 jaar geen sociaal leven, want ik kan nergens heen. Ik heb daar geen geld voor"* (Telefonisch interview inwoner).

Normalisering en verdieping van armoede

Tegelijkertijd zien de stakeholders dat het leven in armoede en bijkomende problematiek in sommige wijken 'normaal' is. Inwoners zijn zich er niet van bewust dat ze 'arm' zijn of in armoede leven. Er is sprake van een patroon (generatiearmoede). Of ze beseffen niet dat financiële zorgen een groot probleem zijn. *"Als je uit armoede komt, dan ga je daar zelf in door [blijft de armoede]. In vorm van gewenning en beleving"* (Dialogbijeenkomst 3 november 2020). Een grote groep is niet zelfredzaam en moet door de professionals bij de hand worden genomen. *"Een groot deel is niet zelfredzaam, en de vraag is of ze dat gaan worden. Ze kunnen niet mee in het snelle tempo van maatschappij"* (Dialogbijeenkomst 5 november 2020). Ook wordt een lage of beperkte mate van taalvaardigheid genoemd.

Het hebben van een uitkering kan eveneens de norm zijn onder groepen mensen, waarbij het aan het werk gaan als te grote stap wordt ervaren. De overgang naar werk wordt soms als spannend ervaren en zorgt voor onzekerheid. Bijvoorbeeld omdat men er netto op achteruit gaat vanwege het wegvallen van regelingen. *"Dus op het moment dat je betaald werk hebt [...] vallen dan al mijn toeslagen weg? Veel zorgen*

in ieder geval daarover" (Dialogbijeenkomst 3 november 2020). Om die reden wordt de stap om aan het werk te gaan niet altijd gezet. Hierdoor duurt het langer dan nodig voordat mensen hulp vragen en verdiept de armoede zich. Eerder werd al in het Rekenkameronderzoek aangegeven dat lang wachten met het zoeken van hulp er juist aan bijdraagt dat er een cumulatie van problemen ontstaat.

Schaamte en taboe op armoede

Daarnaast speelt schaamte rond armoede, waardoor mensen hun problemen vaak niet bespreekbaar maken. Bij jongeren maar ook volwassenen speelt dat ze zich zorgen maken om hoe ze eruitzien en overkomen. Debet hieraan is ook de Katwijkse cultuur, waarin iedereen elkaar kent. *"Mensen kennen elkaar vaak ook en laten niet graag zien dat ze in armoede leven: Mijn ervaring is ook wel dat ouders er niet mee te koop lopen, het op school niet willen laten zien"* (Slotbijeenkomst). Ook uit het Rekenkameronderzoek blijkt dat financiële problemen veelal intern worden opgelost.²⁸ Bij verschillende inwoners heerst ook wantrouwen richting de gemeente/overheid.

Multi-problematiek

Ook zien stakeholders dat armoede vaak samengaat met multi-problematiek. *"Problemen met alcohol en drugs, huiselijk geweld en gedragsproblemen komen regelmatig voor onder mensen die leven in armoede en zijn geconcentreerd in wijken met veel lage-inkomens huishoudens. Er is sprake van complexe problematiek; er spelen veel zaken tegelijk"* (Padlet).

²⁸ Gemeente Katwijk, Startnotitie Aanpak Armoede, 17 maart 2020.; Rekenkameronderzoek Katwijk, 2020.

3.3. Bereik van de doelgroep met bestaande maatregelen/regelingen

Op deze plek bespreken we het bereik van de doelgroep met bestaande regelingen/voorzieningen alsmede redenen voor inwoners om geen gebruik te maken van bestaand aanbod.

3.3.1. Bereik van huishoudens met inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum

In het kwantitatieve onderzoek van de gemeente Katwijk wordt ingegaan op het bereik en bekendheid van de minimaregelingen. Hoewel het aantal bevraagde mensen relatief klein is en de uitkomsten met zorgvuldigheid geïnterpreteerd moeten worden, levert het wel een indicatief beeld op. De gemeente heeft minstens 60% van de huishoudens tot 120% van het wettelijk sociaal minimum²⁹ in beeld (op basis van de regelingen die een scherp afgebakende doelgroep kennen zoals de Participatiewet en bijzondere bijstand). De gemeente verwacht dat het werkelijke bereik hoger ligt omdat deze doelgroepen ook via andere regelingen of voorzieningen worden bediend, zoals Grip op de Knip, de Voedselbank en het wijkteam.³⁰ Het bereik van de belangrijkste regelingen is als volgt:

- Kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen: een bereik van 90% van de doelgroep.
- Collectieve zorgverzekering via Zorg en Zekerheid: een bereik van 32% de doelgroep.
- Stichting Leergeld: een bereik van 48% de doelgroep.
- Jeugdfonds Sport & Cultuur: een bereik van 35% de doelgroep.
- De Doe Mee! Regeling: door 30% van de doelgroep aangevraagd, maar werd slechts door 16% van de doelgroep gebruikt in het afgelopen jaar.

Met name met gemeentelijke kwijtscheldingen wordt een groot deel van de huishoudens bereikt. Verder valt op dat kinderen goed worden bereikt. Alle kindregelingen tezamen bereiken 72% van de doelgroep. Een regeling als Doe Mee! wordt bijvoorbeeld door 38% van de huishoudens met kinderen en 9% van de huishoudens zonder kinderen gebruikt. De kindregelingen worden met name gebruikt door kinderen in de basisschoollleeftijd (4 tot en met 11 jaar) en in mindere mate door kinderen die op de middelbare school zitten. De groep huishoudens zonder kinderen (waaronder alleenstaanden en ouderen) blijkt minder gebruik te maken van de regelingen terwijl zij wel 80% uitmaakt van de doelgroep. Een mogelijke verklaring is volgens de gemeente dat bij de huishoudens zonder kinderen weinig bekendheid is over de regelingen.

Eveneens valt op dat er een stapeling van voorzieningen is. In 2019 ontving 76% van het totaal aantal huishoudens naast een uitkering op grond van de Participatiewet ook Bijzondere bijstand. Daarnaast maakt 46% van de huishoudens die een uitkering op grond van de Participatiewet ook gebruik van de Collectieve Zorgverzekering van Zorg en Zekerheid. Inwoners maken ook gebruik van een combinatie van kindregelingen zoals Stichting Leergeld, Jeugdfonds Sport & Cultuur en de Doe Mee! regeling. Verder maakt 22% van de inwoners die een bijstandsuitkering ontvangt ook gebruik van een Wmo voorziening.

²⁹ Ook wel genoemd minimahuishoudens: "Een minimahuishouden is een huishouden met een inkomen tot 120 procent van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm)" - Gemeente Katwijk, Een onderzoek naar de grootte en samenstelling van de minimapopulatie in de gemeente Katwijk en de diverse regelingen binnen de gemeente voor deze doelgroep, 2 september 2020, p.3.

³⁰ Gemeente Katwijk, Een onderzoek naar de grootte en samenstelling van de minimapopulatie in de gemeente Katwijk en de diverse regelingen binnen de gemeente voor deze doelgroep, 2 september 2020.

3.3.2. Bereik van huishoudens met inkomen boven 120% van het wettelijk sociaal minimum

Het onderzoek van de gemeente geeft geen zicht op het bereik van de huishoudens met een inkomen dat uitkomt boven de 120%. Bij deze groep (bijvoorbeeld als het gaat om werkende armen) speelt armoede ook een belangrijke rol (zoals de stakeholders ook al aangaven). Het is goed te kijken hoe deze groep nu wordt bereikt en of zij bekend zijn met de regelingen. Juist ook omdat deze groep nu hard getroffen wordt door de coronacrisis. In het onderzoek van de Rekenkamer werd eerder al geconcludeerd dat met de huidige aanpak niet iedereen wordt bereikt die het nodig heeft.

3.3.3. Redenen om geen gebruik te maken van regelingen/voorzieningen

Uit bovenstaande blijkt dat nog niet iedereen die hiervoor in aanmerking komt gebruik maakt van bestaande regelingen. Uit de enquête van de gemeente Katwijk blijkt dat inwoners vaak wel bekend zijn met regelingen, maar er geen gebruik van maken. Dit kan komen omdat de regelingen niet van toepassing zijn op hun situatie. De bekendheid van regelingen wordt volgens de ondervragden het meest verspreid door consultants, hulpverleners of vrijwilligers. Daarnaast is de website van de gemeente een belangrijke informatiebron en worden inwoners geattendeerd door familie, vrienden en bekenden. In de enquête is gevraagd naar redenen om gebruik te maken van bestaand aanbod. 'Belangrijk voor mijn kind' en 'Ik heb het nodig' waren de meest gegeven antwoorden. In de enquête is ook gevraagd naar de redenen waarom inwoners geen gebruik maken van bij hen bekend aanbod. Een vaak gegeven antwoord is 'Ik kom er niet voor in aanmerking'.³¹

In de gesprekken die in het kwalitatieve onderzoek zijn gevoerd zijn inwoners eveneens gevraagd waarom zij geen gebruik maken van regelingen/voorzieningen. De volgende redenen kwamen op:

Geen weet van hebben

Allereerst weten inwoners niet altijd waar ze recht op hebben of hoe ze een regeling kunnen activeren. Mensen weten soms gewoonweg niet dat een regeling er is. Maar het komt ook voor dat mensen zich er niet van bewust zijn dat ze arm zijn en dus in aanmerking komen voor regelingen. Of mensen hebben het idee dat ze het misschien nog 'te goed' hebben voor een regeling. Inwoners geven ook aan dat ze niet altijd weten wat ze moeten doen om gebruik te maken van regelingen. Ze moeten zich erin verdiepen en de juiste informatie verzamelen, wat niet altijd makkelijk gaat. Een inwoner zegt het volgende over de bekendheid van de regelingen: *"Er zijn wel mensen die zelf van de regelingen weten, maar voor de meeste mensen zijn de regelingen niet duidelijk. Er wordt gezegd: kijk op de website. Maar niet iedereen heeft een laptop en kan daarmee omgaan. [...] De regelingen moeten beter bekend gemaakt worden, en ook welke regelingen voor wie gelden."* (Telefonische interviews inwoners)

Terughoudendheid

Mensen zijn verder terughoudend in het zoeken van hulp omdat ze er tegenop zien hulp van vreemden te vragen. Ook komt het voor dat inwoners nadat ze een paar keer zijn afgewezen voor een regeling het opgeven verder hulp te zoeken. Hierover zegt een inwoner: *"En dan geef je het op een gegeven moment op omdat je altijd maar 'nee' te horen krijgt. Met vergoedingen aanvragen, en die hele rompslomp, in de hoop dat je iets vergoed krijgt. Dan geef je het op"* (Telefonische interviews inwoner). Ook speelt het taboe rond armoede en de eerdergenoemde schaamte een rol in de terughoudendheid bij inwoners om hulp te vragen of naar de Voedselbank te gaan. Uit de gesprekken met stakeholders blijkt dat met name ouderen reserves hebben in het vragen om hulp vanwege schaamte:

³¹ Gemeente Katwijk, Een peiling onder inwoners naar de bekendheid en het gebruik van minimaalregelingen, 12 november 2020.

"Wij bereiken maar heel weinig 80+. Wat we wel zien, is dat mensen sowieso heel moeilijk te bereiken zijn. Deze doelgroep nog moeilijker omdat armoede een schande is, zeker voor deze mensen is dat zo."

■ (Dialoogbijeenkomst 3 november 2020)

Praktische belemmeringen

Ook spelen een aantal praktische belemmeringen een rol. Allereerst de mobiliteit van bepaalde groepen. Zo kunnen ouderen en statushouders vaak niet fietsen of autorijden wat het voor hen moeilijk maakt naar bijvoorbeeld de Voedselbank te gaan. Verder is corona van invloed. Vanwege de maatregelen kunnen mensen niet altijd naar plekken waar aanbod is: zij moeten zelf thuisblijven maar veel is ook gesloten, bijvoorbeeld bij de gemeente of de bibliotheek. Een inwoner vertelt: "Door corona is het allemaal dicht. En het is moeilijk op mijn leeftijd, ik ben 61, en heb een hernia. Ik heb ook geen auto. Het is allemaal ver weg" (Telefonische interviews inwoners). Een andere inwoner vertelt: "Ik ben bijna 9 jaar in Nederland, maar mijn Nederlands is niet goed. Het is nog steeds moeilijk voor mij. Ik begrijp niet alles over de uitkering. [...] Ook tijdens corona. De bibliotheek is gesloten. Ik moet van drie maanden de inkomsten van mijn man uitprinten, rekeningen, bankrekeningen" (Telefonische interviews inwoners).

3.4. Waardering van de armoede aanpak door stakeholders en inwoners

Stakeholders en inwoners zijn in het kwalitatieve onderzoek bevraagd op positieve en verbeterpunten van de huidige situatie. Deze worden hier besproken.

3.4.1. Positieve punten

Groot aanbod

Het thema armoede komt steeds meer op de agenda te staan van allerlei organisaties. De stakeholders zijn hier positief over. Er is volgens stakeholders in Katwijk een groot aanbod aan hulp voor arme mensen. Verschillende partijen in

de gemeente houden zich bezig met armoedeproblematiek, uiteenlopend van de bibliotheek, de GGD, Dunavie, tot de Voedselbank en Grip op de Knip. Er worden mooie initiatieven en ontwikkelingen genoemd, die volgens de betrokkenen potentie hebben, zoals:

- De kwijtschelding, hiervan maakt al 90% van de doelgroep gebruik.
- Welzijnswijk heeft een 'Kijk op de mogelijkheden' training, waarbij ze inzetten op talentontwikkeling, ook jongeren.
- Statushouders krijgen het eerste jaar budgetplanning.
- GGD werkt met positieve gezondheid waarmee zij breed naar de situatie kijkt: gezondheid, leefomgeving, opvoeding, financiën et cetera..
- Zorggroep Katwijk is bezig om positieve gezondheid bespreekbaar te maken in de spreekkamer van de huisarts.
- Servicepunt Werk schakelt veel met inkomensconsulenten van de gemeente.
- Zorg en Zekerheid is zich bewust van maatschappelijke waarde van armoedebestrijding en ontwikkelt meerdere programma's op het gebied van schulden en armoede waarmee ze de gemeente ondersteunen. In het nieuwe zorgcollectief die ze minima aanbieden, kan de inwoner van Katwijk bij hen gespreid betalen aanzetten.
- Dunavie houdt huurachterstanden bij en heeft contact met wijkteams. Ze proberen huisuitzetting te voorkomen door een probleem op te lossen met de huurder.
- Voedselbank heeft een kleding- en knipservice.
- Jeugdfonds Sport & Cultuur zoekt actief de samenwerking met scholen en verstrekt hulpmiddelen voor scholen, zoals een checklist voor armoede.

Ook de meeste inwoners zijn erg blij dat de verschillende regelingen er zijn, vooral de regelingen voor de kinderen. Een aantal organisaties en instanties wordt in het bijzonder genoemd. Van de Formulierenbrigade wordt aangegeven dat deze goed ondersteunt bij het doen van aanvragen. Ook de bibliotheek wordt in positieve zin genoemd, deze helpt bij het doen van een aanvraag bij

de Belastingdienst en andere zaken. Eveneens wordt de gemeente genoemd, deze helpt goed en men is over het algemeen tevreden met uitvoerend personeel van de gemeente. Een inwoner vertelt: *“Wat goed gaat bij de gemeente is dat ze me goed helpen. Mijn ex betaalt niet altijd de alimentatie. Ik hoef maar te bellen en dan helpen ze mij en storten ze bij. Als ik dan alimentatie heb, dan stort ik dat bedrag weer terug. Ze zijn heel behulpzaam en begripvol”* (Telefonische interviews inwoners). Een andere inwoner zegt: *“Aanvragen is redelijk makkelijk. Als je er niet uitkomt, de Formulierenbrigade werkt daar heel goed mee. Zij hebben goed geholpen. Ik weet het nu zelf te vinden. Maar als je echt de wegen nog niet kent, dan vind ik wel dat zij van grote waarde zijn”* (Telefonische interviews inwoners).

Samenwerking tussen organisaties en bereik van mensen

Stakeholders noemen als positief dat de wil en de bereidheid er is om met elkaar samen te werken. Zo heeft Grip op de Knip een kennisbank van alle organisaties en werkt zij samen met Broodnodig. Ook het Jeugdfonds Sport & Cultuur werkt veel samen met andere organisaties, net als Dunavie met wijkteams en Servicepunt Werk met inkomensconsulenten. De onder 2.4. genoemde preventiematrix wordt genoemd als een goede wijze om samenwerking tussen organisaties verder te bevorderen. Ook wordt genoemd dat er door organisaties al veel wordt gedaan om de mensen ook daadwerkelijk te bereiken met het bestaande aanbod. Positief is ook dat dit in sommige gevallen in samenwerking met elkaar gebeurt (bijvoorbeeld de eerdergenoemde samenwerking tussen Grip op de Knip en Dunavie).

3.4.2. Verbeterpunten

Preventie

Door stakeholders wordt genoemd dat niet altijd tijdig wordt gehandeld en ontstaan of verergering van problemen wordt voorkomen (preventie). Volgens stakeholders wordt nog te veel achteraf opgetreden. Veelal is de armoede-problematiek dan al geëscaleerd. *“Focus ligt vooral op branden blussen. Focus op voorkomen en zelfredzaamheid ontbreekt, ondanks alle goede bedoelingen van*

iedereen” (Padlet 5 november 2020). Verschillende factoren zorgen ervoor dat onvoldoende wordt gesignaleerd en doorverwezen. Veel stakeholders hebben vanwege werkdruk weinig ruimte om een breed gesprek met een gezin aan te gaan en door te verwijzen. Zo zien scholen veel maar voor het gesprek over wat daarachter zit is zelden tijd. Ook ontbreekt het bij de stakeholders soms aan de juiste kennis en weet niet iedereen wat de signalen van armoede zijn. Of hoe ze op een effectieve manier het gesprek over armoede kunnen voeren.

Integrale samenwerking

De integrale aanpak in Katwijk op het terrein van armoede is nog in ontwikkeling. Volgens stakeholders zijn er nog genoeg uitdagingen in de samenwerking. Stakeholders geven aan dat ze elkaar niet (genoeg) weten te vinden voor onderlinge afstemming. Er is nog te weinig zicht op wat het hulpaanbod in Katwijk is en welke taken en verantwoordelijkheden er zijn. In de praktijk gebeurt het dat er langs elkaar heen wordt gewerkt. Bijvoorbeeld doordat meerdere professionals op één casus actief zijn zonder dat ze dat van elkaar weten. Verschillende partijen worden nog te weinig betrokken bij de aanpak zoals scholen, kerken, woningcorporaties, energie- en waterleveranciers en andere schuldeisers. Ook is de brede kijk op armoede nog niet in de praktijk (op uitvoerdersniveau) doorgevoerd.

Toegang tot regelingen

Over de toegang tot het regelingen geven enkele inwoners en stakeholders aan dat te veel wordt verwacht dat inwoners zelf deze opzoeken en aan kunnen vragen. Sommige aanvragen zijn echter te moeilijk, bijvoorbeeld voor de Doe Mee! regeling. Dit kan alleen digitaal, ook is de uitleg ervan in moeilijk te begrijpen taal waarbij onvoldoende rekening wordt gehouden met laaggeletterdheid en lage digitale vaardigheden. Ook vinden inwoners het ingewikkeld welke bewijsstukken zij allemaal moeten meesturen. Daarnaast wordt aangegeven dat niet alle groepen in gelijke mate toegang hebben tot regelingen. Zo wordt gezegd dat je voor sommige regelingen pas in aanmerking komt als je kinderen hebt. Anderen geven aan dat regelingen voor alleenstaanden

en ouderen of jongeren juist ontbreken. Ook wordt aangegeven dat de groep statushouders onvoldoende wordt bereikt en geholpen. Of dat met name mensen met een uitkering in aanmerking komen voor regelingen. Verder worden verschillende omstandigheden genoemd waaronder mensen niet in aanmerking komen voor hulp, terwijl ze dit wel nodig hebben. Zo is gesproken met een inwoner die geen tegemoetkoming kreeg voor de verloren inkomsten van haar zzp-bedrijf, omdat ze daarnaast nog parttime in loondienst was. Inwoners geven aan dat er verschillende mensen zijn die tussen wal en schip vallen. Dit betreft bijvoorbeeld mensen met een lichte handicap. Zo is gesproken met een inwoner die langzaam blind werd, maar geen financiële tegemoetkoming kon krijgen voor aanpassingen in haar woning. Of mensen met lage inkomens die een beetje spaargeld hebben of met twee (laagbetaalde) banen.

Uitvoering van regelingen

In de uitvoering van de regelingen ervaren inwoners eveneens dat een aantal zaken niet goed gaan. Als ze een aanvraag doen duurt het volgens sommige van hen lang voordat ze er gebruik van kunnen maken. Bij de Doe Mee! regeling wordt als nadeel ervaren dat inwoners het geld achteraf krijgen, nadat de kosten al gemaakt zijn, waardoor ze soms alsnog in de knel komen. Inwoners moeten in sommige gevallen elk jaar opnieuw een aanvraag indienen. Ze ervaren dat instanties langs elkaar heen werken. Mensen zonder uitkering maar die wel een laag inkomen hebben, ervaren dat ze veel bewijzen moeten aanleveren. Een aantal inwoners geeft aan dat in het aanbod niet altijd rekening wordt gehouden met behoeften van mensen, die – bijvoorbeeld vanwege corona- ook aan verandering onderhevig zijn. Tenslotte wordt aangegeven dat Bijzondere bijstand niet optimaal wordt ingezet, aangezien bijvoorbeeld medicijnen niet worden vergoed.

Menselijk contact en persoonlijke benadering

Sommige inwoners zijn kritisch op de wijze waarop door de gemeente wordt gecommuniceerd. Ze ervaren dat de feedback van inwoners niet altijd wordt opgepakt door de gemeente. De gemeente staat in de beleving van een aantal inwoners ook wat meer op afstand tot de mensen dan voorheen: de communicatie verloopt veelal digitaal en het is lastig om zonder afspraak langs te komen. Met name ouderen en anderen die niet digitaal vaardig zijn hebben hier moeite mee. De gemeentewebsite wordt als ontoegankelijk en onoverzichtelijk ervaren.

Een inwoner ervaart de 'externe' hulpverlening - de schuldhulpverlening die via Plangroep is geregeld - als minder prettig, omdat hierdoor medewerkers niet weten wat de problematiek in Katwijk is en wat er speelt.

4 Voorbeelden ter inspiratie

In dit hoofdstuk presenteren we een aantal voorbeelden ter inspiratie voor Katwijk. Hierbij gaan we in op concrete regelingen en bespreken we welke ervan van waarde kunnen zijn voor Katwijk (4.1). Daarnaast bespreken we de aanpak/regelingen van een drietal gemeenten en de werkzame elementen ervan (4.2).

4.1. Regelingen/voorzieningen gericht op de aanpak van armoede

We hebben een inventarisatie gemaakt van elf regelingen/voorzieningen die gericht zijn op een preventieve en integrale aanpak.³² Het doel van deze inventarisatie was zicht te krijgen op regelingen/voorzieningen die voor de gemeente Katwijk interessant kunnen zijn. We hebben een selectie gemaakt van regelingen/voorzieningen die goed aansluiten bij de doelen zoals omschreven in de Startnotitie Aanpak Armoede maar ook bij de behoefte die voortgekomen is uit eerder onderzoek zoals het Rekenkameronderzoek uit 2020. De gemeente Katwijk heeft een brede blik op armoede ontwikkeld en bekijkt armoede steeds meer in relatie tot andere levensdomeinen. Schulden staan vrijwel nooit op zichzelf en de gemeente onderstreept het belang om een integrale aanpak te ontwikkelen. Ten slotte hebben we ook de regelingen/voorzieningen meegenomen die zijn voorgesteld in de twee moties zoals het Vaste Lasten Pakket, het Jongeren Perspectief Fonds en de Stichting Urgente Noden.

We hebben gekeken naar wat de regelingen/voorzieningen inhouden, wat de belangrijkste succesfactoren ervan zijn, mogelijke knelpunten, welke middelen hiervoor nodig zijn zoals capaciteit en budget (voor zover het mogelijk is om dit weer te geven) en de meerwaarde van de regelingen. In bijlage 4 beschrijven we de elf regelingen/voorzieningen uitvoerig. Hieronder beschrijven we de elf maatregelen/regelingen kort (4.1.1), waarna we ingaan op welke van deze maatregelen/regelingen in het bijzonder van toegevoegde waarde kunnen zijn voor Katwijk (4.1.2).

4.1.1. Beschrijving elf maatregelen/regelingen

- Een **SUN noodhulpbureau** geeft (eenmalig) financiële steun aan mensen die in financiële nood verkeren en tussen wal en schip dreigen te raken. Het financiële bedrag verschilt per individu: afhankelijk van wat mensen nodig hebben kan een fiets vergoed worden, een eenmalige boodschappen-bijdrage worden gedaan of een boete worden betaald, zodat iemand de schuldhulpverlening in kan. Deze giften kunnen worden aangevraagd door professionele dienst- en hulpverleners, zoals het wijkteam, zorginstellingen en bewindvoering. Iemand kan gebruik maken van deze ondersteuning als onderzoek uitwijst dat geen aanspraak kan worden gedaan op andere voorzieningen of wettelijke regelingen. Huishoudens met een inkomen tot 125% van het minimumloon komen in aanmerking hiervoor. Het kan hierbij gaan om mensen die vanwege ziekte, handicaps, echtscheiding en werkloosheid in een noodsituatie terecht komen en snel hulp nodig hebben om verergering te voorkomen.

³² De elf regelingen zijn: SUN noodhulpbureau, Jongeren Perspectief Fonds, Vaste Lasten Pakket (VLP), Kredietbank (Landelijk of Gemeentelijk), Nederlandse Schuldhulprouwe (NSR), Armoedecoalitie, SchuldenlabNL, Moedige Dialoog, Voorzieningen Wijzer, Eerste Hulp bij Geldzaken en fiKks.

- Het [Jongeren Perspectief Fonds](#) is een voorziening speciaal gericht op jongeren (18-27 jaar) met hoge schulden (gemiddeld bijna € 11.000,- euro) en meerdere schuldeisers. Met deze voorziening wordt gewerkt aan de aanpak van schulden in brede zin en worden jongeren in hun kracht gezet. Er is niet alleen aandacht voor schuldsanering maar nadrukkelijk ook voor werken aan perspectief. Afhankelijk van de inkomenssituatie betalen de jongeren de restschuld terug in natura (bijvoorbeeld stage) of in geld.
- Het [Vaste Lasten Pakket \(VLP\)](#) is bedoeld om mensen met geldzorgen te ontzorgen door maandelijkse betalingen voor de belangrijkste vaste lasten centraal te regelen. Het kan hier gaan om mensen die risico lopen op schulden of mensen die misschien al te maken hebben met betaalproblemen. Zoals studenten die voor het eerst gaan huren of mensen die uitstromen uit budgetbeheer en die hun financiën weer zelf gaan beheren. Het VLP voorkomt dat (nieuwe) problemen ontstaan.
- Een [Kredietbank \(Landelijk of Gemeentelijk\)](#) helpt gemeenten bij de uitvoering van schuldhulpverlening. De Kredietbank kan de totale schuldhulpverlening voor haar rekening nemen, maar kan ook onderdelen van de schuldhulpverlening uitvoeren, zoals inkomensbeheer of de schuldrege­lingsfase. Daarnaast verstrekt het persoonlijke leningen of sociale leningen aan mensen.
- De [Nederlandse Schuldhulproute \(NSR\)](#) is een netwerk waarin Geldfit.nl, SchuldenlabNL, fiKks, Moedige Dialoog en de Nederlandse Vereniging van Banken samen werken. Hierdoor wordt snelle toeleiding naar adequate hulp bij (beginnende) financiële problemen mogelijk gemaakt. Schulden worden gesignaleerd op basis van klant-data van bedrijven, werkgevers, banken en verzekeraars. Cliënten worden naar Geldfit geleid. Op de website Geldfit.nl kunnen mensen een test doen om snel inzicht te krijgen in hun financiële situaties. Ook krijgt een bezoeker een gepast hulpaanbod, zoals tips, tools of een doorverwijzing naar hulpverlening bij een (lokale)

instantie. De informatie die de site verzameld wordt geanalyseerd en geleverd aan gemeenten en bedrijven die een contract hebben met Geldfit. Op die manier krijgen zij inzicht in wat er speelt binnen hun gemeente en kan daarop geanticipeerd worden.

- [Armoedecoalitie](#) is een samenwerkingsverband voor allerlei maatschappelijke organisaties, initiatieven en belangenbehartigers. Ook de gemeente Utrecht is aangesloten. Het fungeert als een netwerk om armoede en de schuldenproblematiek samen te bestrijden. Er wordt gelobbyd, er worden producten zoals een stroomschema ontwikkeld, er is aandacht voor problemen op meerdere leefdom­einen en scholen worden actief betrokken.
- [SchuldenlabNL](#) is eveneens gericht op netwerkvorming, zowel landelijk als in een gemeente. Door aanbieders van projecten samen te brengen en te laten samenwerken, heeft het voor ogen versnippering in de aanpak van schulden tegen te gaan. Tegelijkertijd faciliteert het doorontwikkeling (van bestaand aanbod) en innovatie.
- [Moedige Dialoog](#) brengt verschillende partijen samen om armoede en schulden tegen te gaan. Het project is gestart met 15 lokale netwerken met als belangrijke partners: sociaalwerkorganisaties, de lokale Rabobank en ondernemers. Door juist deze partijen samen te brengen, ontstaan er nieuwe, lokale samenwerkingen om armoede en schulden tegen te gaan. De Moedige Dialoog richt zich naast lokale samenwerking ook op een duurzame landelijke aanpak van armoede en schulden.
- De [Voorzieningen Wijzer](#) is een instrument dat eraan bijdraagt dat mensen (alle inwoners tot een modaal inkomen) daadwerkelijk een beroep doen op voorzieningen waar ze recht op hebben. Tijdens een persoonlijk advies­gesprek brengt een consulent (veelal is dit een getrainde vrijwilliger) in kaart waar iemand recht op heeft en vraagt het aan. Hij gebruikt hiervoor een applicatie waarin alle (gemeentelijke) regelingen en toeslagen staan.

- **Eerste Hulp bij Geldzaken** biedt een laagdrempelige manier voor inwoners om vragen te stellen over geldzaken of (dreigende) schulden. Tijdens een inloopspreekuur kunnen mensen zonder afspraak langs komen en vragen stellen over hun geldzaken. Samen met een medewerker die veel weet over geldzaken wordt gekeken naar een oplossing. Inwoners kunnen een advies krijgen en het verder zelf oplossen, het probleem wordt ter plekke opgelost of er wordt een afspraak gemaakt voor een vervolgtraject.
- **fiKks** biedt mensen een app om een duidelijk overzicht te krijgen van hun financiën. Ook biedt het de mogelijkheid samen met een buddy, die helpt bij het beheer van de financiën, aan de slag te gaan. Mocht er toch meer hulp nodig zijn, dan verwijst de buddy mensen door naar professionele hulp.

4.1.2. Voorzieningen/regelingen met waarde voor Katwijk

Bovenstaande voorzieningen/regelingen worden op verschillende plekken in het land toegepast en hebben allen hun merites. Over het algemeen valt op dat er (nog) niet of nauwelijks (wetenschappelijk) onderzoek gedaan is naar de effectiviteit van deze regelingen/voorzieningen. Wat werkt er nu? En waarom? Of hoe verschillen de regelingen nu van elkaar?³³ Momenteel lopen er wel enkele evaluatieonderzoeken bijvoorbeeld met betrekking tot het Vaste Lasten Pakket).³⁴

³³ Op dit moment voert het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van ZonMw een groot onderzoek uit naar de effectiviteit van interventies gericht op het voorkomen van betalingsregelingen: 'Eerder uit de schulden: wat werkt?' - Verwey-Jonker Instituut (verwey-jonker.nl). Het onderzoek loopt tot en met 2023. In dit onderzoek worden verschillende interventies gericht op hulp en ondersteuning aan jongeren, vroegsignalering bij huisartsen en vroegsignalering bij rechtbanken onderzocht. De eerste resultaten van de werkzame bestanddelen en effecten op stress, welzijn, gezondheid en financiële zelfredzaamheid zijn medio 2022 beschikbaar.

³⁴ Effectevaluatie Hogeschool Utrecht en Hogeschool Amsterdam. De oorspronkelijke looptijd van het onderzoek was tot het najaar 2020. De resultaten zijn eind maart nog niet gepubliceerd.

Los van bewezen effectiviteit kan - op grond van de bestaande situatie in Katwijk en wat er al is en wat wordt gemist - iets worden gezegd over voorzieningen/regelingen die van toegevoegde waarde kunnen zijn. Kijkend naar het overzicht in hoofdstuk 2 van regelingen en voorzieningen in Katwijk, valt allereerst op dat er al veel is in de gemeente. Er is voorzien in regelingen die mensen financieel ondersteunen of ontzien (bijzondere bijstand, individuele inkomens-toeslag, kwijtschelding gemeentelijke belastingen, Noodfonds van Platform Kocon), voorzieningen gericht op het bevorderen van meedoen (Doe Mee! regeling, Jeugdfonds Sport & Cultuur, Stichting Leergeld) en voorzieningen gericht op coaching en ondersteuning (Grip op de Knip, Formulierenbrigade). Deze regelingen en voorzieningen zijn met name gericht op mensen met een bijstandsuitkering en/of met een inkomen tot 120% van het sociale minimum. Er is minder voor de groep met een inkomen boven 120% van het sociaal minimum. Ook lezen we in hoofdstuk 2 dat de gemeente nog een slag moet maken richting vroegsignalering, en preventie van armoede nog een impuls kan gebruiken. Op grond hiervan zou de gemeente de volgende maatregelen/regelingen kunnen overwegen:

1. Ten eerste kan een **SUN noodhulpbureau** een mooie aanvulling op het aanbod in Katwijk zijn. Deze regeling is bedoeld voor mensen met een inkomen tot 125% van het wettelijk minimum, terwijl de meeste regelingen in Katwijk zijn gericht op huishoudens tot 120% van het wettelijk minimum. Bovendien is de hulp aanvullend op andere voorzieningen/regelingen en juist bedoeld voor mensen die voor andere regelingen niet in aanmerking komen – tussen wal en schip vallen - maar wel snel hulp nodig hebben omdat zij vanwege een acute noodsituatie (tijdelijk) in financiële problemen verkeren die kunnen verergeren. Anders dan bijvoorbeeld Grip op de Knip biedt SUN niet alleen ondersteuning door middel van advies en coaching, maar voorziet het in concrete giften. De mogelijkheid bestaat om een sociaal leenfonds op te richten. Ook is de regeling niet alleen gericht op mensen die al schulden hebben maar juist ook op het voorkomen ervan. Katwijk kent al het Noodfonds van Kocon, dat eveneens voorziet in

financiële hulp bij acute problematiek. Hierbij gaat het echter om de groep die al bij (schuld)hulpverlening in beeld is en waarbij de problematiek al ver gevorderd is (bijvoorbeeld als uithuiszetting aan de orde is), terwijl SUN Noodhulp ook is bedoeld om dit te voorkomen (preventie). Verder zorgt armoede voor veel stress en gaat het gepaard met multi-problematiek waar een SUN ook in kan ondersteunen. In Katwijk komt sterk naar voren dat schaamte een erg grote rol speelt (ons kent ons). Ook geven de diaconieën aan dat er niet tot nauwelijks inwoners aankloppen met financiële problemen. Een SUN is een onafhankelijk bureau waardoor bijvoorbeeld ook mensen los van de diaconieën kunnen aankloppen voor hulp waardoor schaamte minder een drempel kan zijn (aankloppen bij een diaconie kan soms te dichtbij zijn). De nodige voorbereidingen zoals de Quick scan zijn al getroffen waardoor een SUN bureau op de korte termijn is te realiseren. Bovendien is al voldaan aan verschillende randvoorwaarden: de eerste contacten over een SUN bureau in Katwijk (of aansluiting in Leiden) zijn al gelegd en fondsen hebben interesse om deel te nemen.

2. Ten tweede kan aansluiten bij de [NSR](#) een bijdrage leveren aan de Katwijkse armoedeaanpak. Onder 2.4. zagen we dat vroegsignalering (in aansluiting op de herziene Wgs) in Katwijk nog wordt opgestart. Het NSR biedt een systeem om snelle toeleiding naar adequate hulp bij (beginnende) financiële problemen mogelijk te maken. Dit werkt bij NSR twee kanten op.
  1. schulden worden gesignaleerd op basis van klant-data van bedrijven, werkgevers, banken en verzekeraars.
  2. inwoners worden op grond hiervan outreachend benaderd en vroegtijdig geleid naar hulp (via de website Geldfit). De signalen die worden verzameld over wat er speelt onder inwoners worden teruggekoppeld naar de gemeente voor het aanscherpen van haar aanbod. Tevens is aandacht voor voorlichting en bewustwording over armoede (bijvoorbeeld voor specifieke doelgroepen die door corona extra geraakt worden).

3. Ten slotte het [Jongeren Perspectief Fonds](#). Deze voorziening is speciaal gericht op jongeren waar gewerkt wordt aan de aanpak van schulden in brede zin. Jongeren worden in hun kracht gezet. Er wordt bewust gewerkt aan het vergroten van zelfredzaamheid. Ook uit gesprekken met de respondenten kwam naar voren dat jongeren zich schamen en noemden sommigen dat regelingen voor jongeren ontbreken. Deze voorziening is gericht op het bieden van een duurzame oplossing. Door jongeren te helpen kan ingezet worden op het doorbreken van patronen (waaronder generatiearmoede). Eveneens kenmerkt deze voorziening zich door een integrale aanpak, waarbij aandacht is voor het verminderen van stress en multi-problematiek. Jongeren vormen een kwetsbare doelgroep, zeker nu ze geraakt worden door de coronacrisis.

4.2. Werkzame elementen integrale en preventieve aanpakken

Door middel van een casusonderzoek is ingezoomd op de integrale en preventieve aanpak van armoede in drie gemeenten. Doel hiervan was zicht te krijgen op de situatie en wat werkt in die gemeenten (werkzame elementen) waar mogelijk ook Katwijk van kan leren. Per gemeente zijn diepte-interviews gehouden met twee professionals. In overleg met de opdrachtgever hebben we de volgende drie gemeenten geselecteerd: 's-Hertogenbosch, Leiden en Arnhem. Deze drie gemeenten zijn gekozen vanwege hun succesvolle armoedebeleid met een sterke visie op integraal en preventief werken. Daarnaast hebben de drie gemeenten specifieke kenmerken die tot deze keuze hebben geleid:

- 's-Hertogenbosch: o.a. laagdrempelige toegang Eerste Hulp bij Geldzaken; is aangesloten bij Geldfit/NSR; heeft een gemeentelijke Kredietbank.
- Leiden: aangesloten bij SUN-noodbureau; geografische ligging nabij Katwijk.
- Arnhem: hanteert een brede definitie van armoede; belangrijke rol voor het wijkteam en zet in op vindplaatsen en levensgebeurtenissen.

In deze paragraaf worden kort de belangrijkste werkzame elementen per gemeente gepresenteerd waarna we de belangrijkste lessen daaruit voor de gemeente Katwijk bespreken. Voor meer informatie over de aanpakken verwijzen we naar bijlage 5.

4.2.1. Werkzame elementen per gemeente

's-Hertogenbosch

In de aanpak van armoede en schulden in 's Hertogenbosch zijn drie beleidsprincipes leidend, zo blijkt uit het Aanvalsplan Den Bosch schuldenvrij 2018-2021. 1. voorkomen is beter dan genezen; 2. bureaucratie tegengaan en 3. inzetten op een samenhangende aanpak op alle leefgebieden. Belangrijke onderdelen van de Bossche aanpak zijn Eerste Hulp bij Geldzaken en een Convenant Vroegsignalering.

Eerste Hulp bij Geldzaken (EHBG): Maakt onderdeel uit van het Aanvalsplan Den Bosch Schuldenvrij 2018-2021 en biedt hulp en advies aan inwoners van 's Hertogenbosch met (dreigende) financiële problemen of juridische vragen. Inwoners kunnen online of telefonisch contact opnemen met EHBG, maar ook met of zonder afspraak langskomen op een fysieke locatie. EHBG vormt een laagdrempelige natuurlijke toegangspoort voor inwoners met hulpvragen over armoede en schulden. Het werkt met consultants en sociaal raadslieden, die ter plekke met inwoners problemen oplossen en een vervolgtraject plannen. Indien nodig kan EHBG inwoners doorverwijzen naar schulddienstverlening.³⁵ In diepte-interviews met de gemeente is het volgende opgehaald over de werkzame elementen:

- Is ingebed in een structuur waardoor het voor inwoners goed herkenbaar en vindbaar is. Het EHBG is gehuisvest in het in 's Hertogenbosch bekende Weener XL, dat is gericht op het begeleiden van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk of hen te laten participeren naar inkomen.
- Kent naamsbekendheid via wijkteams maar ook via actieve communicatie vanuit de gemeente, huisartsen en maatschappelijk werk.
- Belangrijk in de aanpak is dat problemen samen worden opgelost en escalatie ervan wordt voorkomen doordat inwoners tijdig een toeslag krijgen zodat verergering van schulden wordt voorkomen.
- Een diversiteit aan professionals en vrijwilligers werkt bij het EHBG en er is sprake van de juiste expertise. Vrijwilligers doen de eerste opvang maar getrainde EHBG-consulenten bieden gespecialiseerde hulp aan. Hierbij is sprake van continue afstemming.
- Er wordt vruchtbaar samengewerkt met bijvoorbeeld het sociale wijkteam en de jeugdzorg. Om deze samenwerking te ondersteunen is er een multidisciplinair overleg.

Convenant vroegsignalering: In 2016 hebben verschillende partijen, waaronder de gemeente, energieleveranciers, ziektekostenverzekeraars en woningcorporaties het convenant Vroegsignalering ondertekend.³⁶ De convenantpartners kunnen via het beveiligde informatiesysteem 'Vindplaats van Schulden' betalingsachterstanden melden. Bij twee of meer meldingen voor hetzelfde huishouden is er een 'match' en wordt er een EHBG-consulent ingeschakeld. Er wordt een brief gestuurd of er is telefonisch contact.³⁷ Ook is er een samenwerking met buurtteams en het Sociaal Wijkteam, die huisbezoeken kunnen uitvoeren. In diepte-interviews met de gemeente zijn de volgende werkzame elementen in het convenant vroegsignalering gerapporteerd:

35 Eerste Hulp Bij Geldzaken.pdf (sharepoint.com) Bekendheid_Eerste_Hulp_Bij_Geldzaken_14012020_def.pdf (s-hertogenbosch.nl).

36 Aanvalsplan Den Bosch Schuldenvrij: Raadsvoorstel (raadsinformatie.nl).

37 'Vroegsignalering' vaak al onderdeel van proactieve schuldhulpverlening | BKR).

- Ingebed in een groter geheel, namelijk de Aanpak Den Bosch Schuldenvrij.
- Gericht op interveniëren in een zo vroeg mogelijk stadium. Twee meldingen is voldoende om outreachend contact met een inwoner te leggen.
- Er zijn heldere afspraken gemaakt met Vindplaats bij Schulden, waarmee is voorzien in een beveiligd informatiesysteem.³⁸
- Er worden duidelijke afspraken gemaakt die zijn vastgelegd in een ondertekend convenant. Hiermee committeren organisaties zich aan afspraken met de gemeente (waarmee zij in een subsidierelatie zitten) en zijn zij verplicht tijdig meldingen te doen.
- Gericht op daadkrachtig optreden (bijvoorbeeld als er geen match is of gegevens niet goed worden aangeleverd, dan wethouder inschakelen).

Quiet³⁹: een extra voorziening. Het is een soort marktplaats waar inwoners gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld een kapper die kinderen gratis knipt of voor theater kaartjes. Quiet heeft drie speerpunten: vertellen, verzachten & versterken. Quiet 500 is de 'armoedeglossy' die met een knipoog het verhaal van mensen in armoede vertelt.

- Biedt meer dan het standaard aanbod.
- Toegankelijke manier om armoede bespreekbaar te maken en het taboe te doorbreken.

Leiden

De gezamenlijk ambitie in Leiden is om preventief iedereen te bereiken. Daarnaast door goed gebruik te maken van kennis en kunde van de samenwerkende partijen ervoor te zorgen dat iedereen mee kán doen.⁴⁰ Door enerzijds deel te nemen aan sociale, culturele, sportieve en creatieve activiteiten. En

³⁸ <https://www.bkr.nl/nieuws/2020/9/vroegsignalering-vaak-al-onderdeel-van-proactieve-schuldhelpverlening/>.

³⁹ [Homepage - Quiet](#).

⁴⁰ Meedoen door Maatwerk, Beleidsplan armoedebeleid 2019-2022, gemeente Leiden.

anderzijds het verrichten van betaald werk of vrijwilligerswerk indien mogelijk. Doelen van het armoedebeleid zijn onder andere: inzetten op preventie en vroegsignalering; vroegtijdig begeleiding van mensen teneinde schulden en armoede te voorkomen; tegengaan van overerving van armoede, door het creëren van meer kansen voor de jeugd; tegengaan van sociaal isolement; een bijdrage aan armoedebestrijding vanuit bedrijven, fondsen, scholen, maatschappelijke organisaties en particuliere initiatieven. Belangrijke onderdelen van de Leidse aanpak zijn Maatwerkbudget en SUN. Deze regelingen kennen elk een aantal werkzame elementen die hier worden besproken.

Maatwerkbudget⁴¹: In Leiden is sprake van een verschuiving van de focus op algemene voorzieningen voor iedereen met een inkomen tot 120% naar het bieden van maatwerk. Het maatwerkbudget wordt bijvoorbeeld ingezet om te voorkomen dat mensen in een duur schuldentraject terecht komen. Het maatwerkbudget ligt bij de Sociaal Wijkteam en het Jeugd- en Gezinsteam. Als zij merken dat een cliënt vastloopt, wordt gekeken of met het maatwerkbudget een doorbraak gerealiseerd kan worden door in nature bijdragen te leveren. Hierbij kan het gaan om een kleine bijdrage (bijvoorbeeld een stropdas van € 20,-) maar ook om grote bedragen tot een bedrag van € 2000,- (bijvoorbeeld een bakfiets). Ook worden steeds vaker regelingen met tandartsen getroffen. Verder is vanuit de Sociale Wijkteams een noodpotje waar mensen aanspraak op kunnen maken⁴² zonder dat ze een heel hulpverleningstraject hoeven te doorlopen. Werkzame elementen in deze aanpak zijn:

- Het is voor iedereen (grootste doelgroep in Leiden zijn alleenstaanden).
- Er wordt financiële rust gecreëerd (door bijdragen).

⁴¹ Zie voor meer informatie ook onze eerdere publicaties over een maatwerkbudget: [inclusieve-maatwerkaanpak-armoede-en-schulden.pdf](#) (kis.nl) en [116068_Doen_wat_nodig_is_voor_inwoners_WEB.pdf](#) (verwey-jonker.nl)

⁴² Per team is er €500 beschikbaar voor als mensen dringend en snel hulp nodig hebben.

- Het is preventief van aard en gericht op het voorkomen van escalatie door het tijdig creëren van (duurzame) oplossingen. Dit bespaart de gemeenten ook kosten.
- De naamsbekendheid is hoog door koppeling met het Sociale Wijkteam en het Jeugd- en Gezinsteam.
- Het maatwerkbudget is goed te monitoren. Het Sociale Wijkteam en het Jeugd- en Gezinsteam houden alles goed bij: wat zijn de problemen, wat zijn de kosten, wat wordt er bespaard?

Stichting Urgente Noden (SUN): SUN is eveneens een belangrijke voorziening in Leiden. Zoals onder 4.1. besproken is dit mogelijk een regeling die van waarde kan zijn voor Katwijk, als aanvulling op haar huidige aanbod. We bespreken deze regeling dan ook iets uitgebreider. Naast werkzame elementen die zijn genoemd in de diepte-interviews, bespreken we een aantal afwegingen die de gemeente moet maken als ze besluit hiervan gebruik te maken. Allereerst de werkzame elementen:

- Bereik van de doelgroep is groot. Ook groepen die de gemeente zelf niet in beeld heeft maken er gebruik van, mensen die net boven de bijstand zitten, en werkende of stille armen. Maar ook andere mensen die van minima leven worden bereikt, bijvoorbeeld als er geen potje meer is bij de gemeente.
- Het biedt de mogelijkheid om maatwerk te leveren. Het aanbod in een gemeente is afgestemd op de noden van de inwoners en het aanbod dat er al is.
- Het heeft een focus op bepaalde doelgroepen die in de gemeente extra aandacht behoeven. Zo zijn er in Leiden veel alleenstaanden en voormalig vluchtelingen, die SUN kan helpen zodat ze meer perspectief krijgen.
- Het voorziet in een signaalfunctie en neemt trends waar. Als bepaalde doelgroepen zich steeds melden, is dat een signaal dat bestaande voorzieningen niet doeltreffend zijn. Dit wordt teruggekoppeld naar de gemeente zodat deze het beleid kan bijstellen.

- Het biedt acute hulp in nood (overbrugging) en tegelijkertijd biedt het ondersteuning om perspectief voor de langere termijn te realiseren.
- Het kent een vraagbaakfunctie waarmee veel vragen van mensen worden beantwoord en mensen worden geattendeerd op mogelijkheden die er nog zijn om hulp te krijgen.
- Er wordt gewerkt met een digitaal administratiesysteem waarmee organisaties rechtstreeks aanvragen kunnen doen.
- Het zorgt voor verbinding tussen professionals, bijvoorbeeld wanneer zij werken aan dezelfde casus.
- Er is een nauwe samenwerking met Humanitas en Schuldhulpmaatje. Zij kunnen een stukje begeleiding bieden, bijvoorbeeld als mensen niet in staat zijn schulden terug te betalen.

Indien Katwijk kiest gebruik te maken van SUN is een afweging die gemaakt moet worden of de gemeente aansluit bij SUN Leiden of dat zij een eigen SUN bureau opstart. Het aansluiten bij SUN Leiden zal waarschijnlijk minder tijd en middelen (bijvoorbeeld separate bureaunkosten) kosten. Er is reeds ervaring opgedaan met een regionale werkwijze door andere SUN aanbieders, bijvoorbeeld door SUN Friesland en door SUN Groningen & Drenthe. Van deze SUN-aanbieders kan worden geleerd in de regionale organisatie ervan. In Katwijk is bij verschillende partijen echter ook de wens om een eigen SUN bureau op te starten, zo bleek uit een draagvlak onderzoek (Quick scan) uitgevoerd door SUN Nederland in 2019 en een raadpleging daarvoor uitgevoerd in 2018. Zowel Fonds 1818 en het fonds van de Ridderlijke Duitse Orde⁴³ als kerken, jongerenwerk, Grip op de Knip en mensen vanuit de gemeente zijn hierbij bevraagd. Uit deze Quick scan bleek dat het mogelijk is om snel te starten met een eigen SUN bureau en dat waarschijnlijk een aanvullend draagvlakonderzoek niet nodig is. Eventueel kunnen ambtenaren eerst op werkbezoek bij SUN Leiden gaan. Ook kan worden geprofiteerd van de basis die al

43 Commandeijen - RDO Balije van Utrecht.

gelegd is in Leiden of door andere SUN bureaus, bijvoorbeeld door te kijken naar voorbeelden voor het bouwen van een eigen website. SUN kan mogelijk meehelpen met de opstart (vraagbaak en informatie geven). De opstartkosten zijn eenmalig en voor rekening van de gemeente. Een belangrijke reden om te opteren voor een eigen SUN is de wens als gemeente autonoom te werken.

Arnhem

De gemeente Arnhem heeft het doel om armoede te voorkomen en te bestrijden, en haar inwoners perspectief te bieden en te activeren naar een zelfstandig bestaan. Ambities hierbij zijn ervoor zorgen dat alle Arnhemmers hun financiële basis op orde hebben; voorkomen en beperken van (langdurige) armoede en doorbreken van generatie-armoede. Bij de uitwerking van deze ambities werkt de gemeente samen met keten- en netwerkpartners en met de inwoner zelf. De gemeente werkt met geldloketten. Daarnaast investeert het in driehoeksgesprekken tussen de inwoner, Werk en Inkomen en Sociaal Wijkteams. Er is ook veel aandacht voor levensgebeurtenissen en adequate doorgeleiding als mensen vastlopen. Werkzame elementen hierin worden hieronder besproken.

Geldloketten (Rijnstad in Arnhem): Rijnstad is een maatschappelijke organisatie op het gebied van welzijn en hulpverlening in Arnhem. Deze organisatie kent centraal in de wijken gelegen geldloketten. Hier zijn alle relevante professionals aanwezig en kan een inwoner passende ondersteuning krijgen.

Werkzame elementen hierin zijn:

- Centraal in de wijken gelegen geldloketten.
- Rijnstad zorgt ervoor dat de juiste mensen aanwezig zijn bij de geldloketten die ter plekke hulp kunnen bieden.
- Indien nodig wordt de hulpvraag doorgezet naar de juiste instantie.

Samenwerking Sociale Wijkteams en Werk & Inkomen (W&I)/ driehoeksgesprek:

Er is een nauwe samenwerking tussen W&I en het Sociale Wijkteam. Bij W&I wordt goed uitgevraagd wat de situatie en de problematiek is. Er wordt gekeken of toeleiding naar werk mogelijk is. Indien nodig kan het Sociale Wijkteam worden aangehaakt. Dan wordt een driehoeksgesprek (W&I, Sociale Wijkteam, inwoner) gearrangeerd. Hierin wordt besproken hoe iemand verder kan worden geholpen. Werkzame elementen in deze werkwijze zijn:

- De gemeente heeft met de Sociale Wijkteams en W&I een stip op de horizon bepaald, waar ze naartoe willen werken. De doelen en ambities worden als belangrijk startpunt gezien om de samenwerking te verstevigen.
- De teams zijn in hetzelfde pand aanwezig. Dat versterkt onderlinge samenwerking, maakt uitwisseling van informatie makkelijker evenals het doen van hulpvragen.
- Er vindt dan ook een warme overdracht plaats naar het Sociale Wijkteam.

Levensgebeurtenissen en vindplekken: Er is aandacht voor levensgebeurtenissen en de invloed die deze hebben op het inkomen en financiën. Het verliezen van een baan, echtscheiding, overlijden, het krijgen van kinderen, et cetera; de gemeente heeft alle levensgebeurtenissen in kaart gebracht en geïnvesteerd in de vindplekken voor hulp (bv. kerken, scholen, ziekenhuizen). Van professionals in verschillende domeinen wordt verwacht dat zij aandacht hebben voor mogelijke financiële gevolgen van deze levensgebeurtenissen en doorverwijzen naar de juiste instanties. Zo kan een verloskundige een bijdrage leveren in de armoedeaanpak door een kersvers ouderpaar de juiste vragen te stellen over financiën en indien nodig door te verwijzen naar hulp.

Werkzame elementen zijn:

- Focus op levensgebeurtenissen waarmee armoede in brede zin de aandacht krijgt. Door de juiste vragen te stellen kunnen verscheidene professionals (verborgen) armoede/schulden op tafel krijgen.

- Vindplekken voor signalering en hulp zowel bij professionele hulporganisaties als op informele locaties, bijvoorbeeld de bibliotheek of de moskee. Deze laatste zijn belangrijk omdat dit vaak plekken zijn waarmee inwoners vertrouwensrelaties opbouwen.
- Door het focussen op levensgebeurtenissen is er aandacht voor de leefwereld van de inwoners (doelgroep en haar behoeften).

4.2.2. Lessen voor gemeente Katwijk

Uit de hierboven besproken werkzame elementen kunnen een paar lessen worden getrokken voor het versterken van de huidige armoedeaanpak in Katwijk:

1. Uit het overzicht in hoofdstuk 2 en ook uit de waardering van stakeholders en inwoners in hoofdstuk 3 kunnen we opmaken dat er in Katwijk al veel is. Wat kan worden versterkt is [samenhang tussen het aanbod](#). Er wordt al samengewerkt tussen een aantal organisaties en aanbieders van regelingen. Het BIP zet in op actieve samenwerking met ketenpartners waaronder Kwadraad, Broodnodig en de Voedselbank werken samen en ook Grip op de Knip en de diaconieën. Een versterking van de samenhang van het aanbod zou kunnen betekenen dat meer organisaties samenwerken en/of hun werk op elkaar afstemmen. Dit zou meer structureel kunnen en met meer partijen. Multidisciplinaire overleggen kunnen hierbij helpen. Maar ook het aanbieden van meerdere regelingen in één gebouw, waardoor deze goed vindbaar zijn voor inwoners en waarmee onderlinge samenwerking wordt bevorderd. In Katwijk zijn momenteel twee multifunctionele gebouwen: 't Kwadrant en de Burgt.
2. Ook is het van belang dat het aanbod is [afgestemd op de doelgroep](#). Dit betekent dat de voorzieningen en regelingen goed aansluiten bij wat er onder de doelgroep leeft. Hierbij hoort ook het creëren van [duidelijke kaders](#) (wanneer iemand wel of niet in aanmerking komt voor een regeling).

Een SUN beschikt bijvoorbeeld over een signaalfunctie om te zien welke doelgroepen zich steeds melden. Ook stemmen gemeenten hun manier van communiceren af op de doelgroep. Door bijvoorbeeld actief aanwezig te zijn op vindplekken bereik je ook de groep die je anders niet of moeilijk bereikt.

3. Het [wijkteam](#) wordt in Katwijk steeds meer betrokken bij de armoedeaanpak. De Formulierenbrigade is aanwezig bij het spreekuur van het wijkteam en ook Broodnodig en Bereken uw recht hebben een link met het wijkteam. De verbinding van regelingen en organisaties aan het wijkteam zou verder kunnen worden versterkt. Het wijkteam is breed bekend bij inwoners en koppeling van voorzieningen eraan kan bevorderlijk zijn voor de naamsbekendheid en vindbaarheid. Hiervoor is het zinnig hen bij multidisciplinaire overleggen te betrekken. Ook koppeling tussen wijkteam en W&I, mogelijk in een driehoeksgesprek, kan van waarde zijn.
4. Zoals we in hoofdstuk 2 zagen is de gemeente Katwijk nog een systeem voor vroegsignalering aan het opzetten. Vroegtijdig en outreachend interveniëren op grond [van meldingen van meerdere partijen](#) kan daarbij helpen. Hiervoor kan een [convenant](#) worden afgesloten om commitment van organisaties om deze meldingen te maken te garanderen.
5. In hoofdstuk 2 en in hoofdstuk 3 zagen we ook dat in Katwijk nog een slag kan worden gemaakt in het doorvoeren van een brede kijk op armoede in de praktijk. Dit betekent dat verschillende professionals werken vanuit de wetenschap dat armoede een probleem is dat niet op zichzelf staat maar dat samenhangt met problemen op meerdere levensdomeinen. Hiervoor kan het goed zijn om in te zetten op het vergroten van de sensitiviteit ten aanzien van levensgebeurtenissen en hun impact op financiën bij een grotere groep professionals.

5 Ambities, wensen en acties

In dit hoofdstuk laten we de interne en externe stakeholders van de gemeente Katwijk én haar inwoners aan het woord. We beschrijven achtereenvolgens de ambities en wensen en de benodigde acties om deze ambities en wensen te realiseren.

5.1. Ambities en wensen in Katwijk

De ambities en wensen van de stakeholders en inwoners hebben betrekking op verschillende onderdelen van een armoedeaanpak. Hiermee wordt duidelijk welke pijlers belangrijk worden bevonden.

Duurzame oplossingen

In hoofdstuk 2 werd aangegeven dat stakeholders vinden dat er mooie initiatieven zijn op het terrein van de armoedeaanpak in Katwijk. Ze vinden het van belang om verder uit te bouwen wat goed gaat. Hierbij moet de focus worden gelegd op het bieden van duurzame oplossingen. Bijvoorbeeld door niet alleen te investeren in een tijdelijke financiële ondersteuning maar om armoede daadwerkelijk aan te pakken.

Samenwerken en onderling schakelen

Samenwerken en onderling schakelen zien alle stakeholders als een van de meest belangrijke opgaven. Op het terrein van samenwerking liggen nog genoeg uitdagingen (zoals in paragraaf 3.4.2 naar voren kwam). Organisaties en partijen moeten elkaar goed weten te vinden. Ook vinden ze het van belang dat duidelijk is wat het hulpaanbod in Katwijk is en welke taken en verantwoordelijkheden er zijn. Ze willen elkaar actief betrekken en door organisaties op te zoeken waar nog niet mee wordt samengewerkt. Stakeholders hebben behoefte aan warm contact. Door korte én duidelijke lijnen kan men snel schakelen: wie

doet wat. Dit maakt het ook makkelijk om de hulp op elkaar af te stemmen. Of te weten welke hulp een gezin krijgt. Ze hebben behoefte aan een gezamenlijke visie met bijbehorende aanpak waarbij de gemeente een sturende rol speelt.

Meer inwoners (eerder en beter) bereiken

Eerder bereiken. Een andere belangrijke opgave is gericht op het eerder bereiken van inwoners. In het voorveld kan meer gebeuren op het gebied van (vroeg)signaleren en doorverwijzen. Organisaties kunnen zich meer focussen op het in kaart brengen van signalen (bv. betalingsachterstanden van de huur maar ook bijvoorbeeld van Bol.com).

Partijen moeten meer aanwezig zijn op vindplekken, zoals scholen, kinderopvang, thuiszorg en gezondheidszorg. *“Elk kind gaat naar school, en het is dus een unieke vindplaats”* (Slotbijeenkomst). Organisaties dienen proactief en outreachend te werken. Dit betekent dat ze actiever naar de mensen toe moeten gaan bijvoorbeeld door bij de inwoners thuis langs te gaan.

“Je moet ook proberen om het aanbod direct bij de verschillende vindplekken te krijgen. Op websites en in kranten. Maar ook informatie via kerken, scholen, voedselbank, huisartsen. Overal die prikkels neerleggen over wat er zoal is. Ik denk dat het te hoog gegrepen is om te denken dat de inwoner het zelf gaat zoeken. We weten uit onderzoek over mensen die in schulden zitten, dat schulden enorm verlamvend werken om in actie te komen. Het duurt lang om zelf op zoek te gaan. Je moet zo dicht mogelijk bij de doelgroep komen. Niet halen, maar brengen”

■ (Dialogbijeenkomst 3 november 2020).

Hierdoor kan je ook de groep mensen die bijvoorbeeld niet snel zelf aanklopt of (te) laat hulp zoekt bereiken. De ontwikkelingen rondom de coronacrisis versterken de wens om meer aan vroegsignalering en preventie te doen. *“Het is wel goed dat er op scholen richting leerkrachten meer aandacht voor is. Ze zijn soms verrast door gezinnen die flink in de knel zitten. Dat is in de coronatijd weer*

op een andere manier duidelijk geworden" (Slotbijeenkomst). Een inwoner noemt het inzetten van budgetbeheer voor mensen die hun baan kwijt raken waarbij het van belang is om te investeren.

"Als mensen nu in aanmerking komen voor een uitkering vanwege de corona, zet daar gelijk budgetbeheer op. Want als jij van een inkomen van 3000 euro naar 1500 euro gaat, is dat heel moeilijk. Kijk, ik heb dat ook moeten leren ... Dat gedrag van geld uitgeven is niet binnen twee maanden afgeleerd"

■ (Telefonische interviews inwoners)

Beter bereiken. De wens bestaat om met het aanbod en de hulp inwoners beter te bereiken. De regelingen en de toeleiding ernaartoe kan makkelijker en beter worden afgestemd op de vaardigheden van de doelgroep. Inwoners willen dat duidelijker wordt aangegeven wanneer iemand wel of niet in aanmerking komt voor een regeling. Dit voorkomt ook misbruik van regelingen. Verder moeten de regelingen aansluiten op de verschillende doelgroepen alsook de behoeften. Ook kan er meer rekening worden gehouden met de impact van corona. Inwoners hebben er behoefte aan om de bestaande regelingen beter te vinden. Ook willen ze op een gemakkelijker manier gebruik kunnen maken van de regelingen. Meer focus moet komen te liggen op het bereiken van specifieke doelgroepen zoals ouderen, alleenstaanden, jongeren en inwoners met een migratieachtergrond (zoals statushouders). Ieder doelgroep heeft weer een 'eigen' aanpak nodig.

"Als laatste wil ik meegeven, dat het ook belangrijk is om te onderscheiden op basis van afkomst. We merken dat Turkse, Hindoestaanse Antilliaanse gemeenschap veel opener is over armoede. Dat zien we terug in de aanvragen, dat soms een hele straat zich aanmeldt. Mensen attenderen elkaar. Bij Nederlanders merken we dat er veel minder onderling gesproken wordt. Soms zeggen mensen: 'mijn broers en zussen weten er niet eens vanaf'. Belangrijk om in beleid onderscheid te maken. In vervolg veel meer rekening houden met wie we voor ons hebben en door ze op een andere manier te benaderen."

■ (Dialoogbijeenkomst 5 november 2020)

Armoede bespreekbaar maken

Het is van uiterst belang om het taboe en schaamte rondom armoede te verminderen. Stakeholders noemen het bespreekbaar maken van armoede als belangrijke opgave. Hierbij past het uitdragen van de boodschap dat 'armoede iedereen kan overkomen'.

"Ik denk dat we veel meer op scholen moeten normaliseren dat er inderdaad in de klas een aantal zullen zijn die minder geld hebben. En er een aantal zullen zijn die nu, zeker nu met corona, ook juist heel veel stress en ruzie hebben."

■ (Dialoogbijeenkomst 5 november 2020)

Brede aanpak van armoede

De wens bestaat om breder te kijken en niet alleen maar te focussen op het bereiken van inwoners. Maar wat kan je nog meer bieden? Het is van belang om armoede aan te pakken in samenhang met andere uitdagingen waar inwoners voor staan. Veel regelingen gaan om materiële zaken maar mensen zijn vaak op zoek naar emotionele steun. Naast materiële steun is ook onder inwoners veel behoefte aan immateriële hulp en ondersteuning (bv. activiteiten of hulpverlening). Aandacht voor fysieke en mentale gezondheid van inwoners, opvoedings- en onderwijsondersteunend gedrag en de leef-en woonomgeving.

Menselijke maat

Stakeholders willen meer investeren in de menselijke maat. Het tonen van begrip voor het persoonlijke verhaal en investeren in het opbouwen van vertrouwen. Mensen aanspreken in hun taal, zonder wollig jargon. Ook gaat het om een begripvolle bejegening. Inwoners willen serieus worden genomen. Mensen moeten zich gehoord voelen en het gevoel hebben dat er aan hun behoeften tegemoet wordt gekomen. Op casusniveau is het van belang maatwerk te leveren waarbij rekening wordt gehouden met unieke individuele omstandigheden. Hierdoor kunnen zij hulp krijgen die daarbij past. Ook is het nodig dat fysiek contact plaatsvindt, aangezien digitaal en telefonisch contact zich minder goed leent hiervoor.

“Het is belangrijk om één op één te praten. Mensen vragen geen hulp bij onbekenden. Alleen praten, het gesprek voeren werkt. Mensen gaan niet via de mail om geld vragen.”

■ (Dialogbijeekoms 3 november 2020)

Vergroten van eigenwaarde en zelfredzaamheid

Veel waarde wordt gehecht aan het vergroten van eigenwaarde en zelfvertrouwen bij de inwoners die met armoede te maken hebben. Het gaat om het voorkomen dat een laag zelfvertrouwen ervoor zorgt dat jonge mensen niet uit de armoede geraken, en patronen worden herhaald (intergenerationele armoede). De wens wordt geuit om meer in te zetten op positieve ervaringen in plaats van alleen zorg. Een voorbeeld hiervan is de winkel en kapper bij de Voedselbank. Dit soort voorzieningen geven mensen een stukje eigenwaarde terug, wat vaak door armoede is aangetast. *“Als mensen zien wat ze meekrijgen en ondersteund worden met de kleding en knipservice. Dan zeggen ze vaak dat ze te lang gewacht hebben. Je wil dat mensen zich weer fijn gaan voelen, dat ze zich weer mens gaan voelen”* (Dialogbijeekoms 3 november 2020).

Door meer aandacht te besteden aan het versterken van de zelfredzaamheid kunnen inwoners zelf hun financiën regelen of op zoek gaan naar hulp en ondersteuning. Een belangrijk onderdeel is om meer in te zetten op het vergroten van basisvaardigheden en rekening houden met de beperkte taalvaardigheid.

“Vaak wordt de nadruk gelegd op het oplossen van het armoedeprobleem door andere regelingen en het beter toepassen daarvan. Maar een van de oorzaken van armoede is vaak het onvoldoende beheersen van basisvaardigheden als het goed lezen en schrijven, kunnen rekenen of digitaal vaardig zijn. Daardoor kunnen mensen moeilijker een baan vinden of inderdaad van regelingen gebruikmaken. Dus heb behalve voor het direct oplossen van problemen ook aandacht voor scholing en verbeteren van deze basisvaardigheden zodat mensen verder kunnen komen en zichzelf kunnen gaan redden op den duur.”

■ (Slotbijeekoms)

Deskundigheidsbevordering

Stakeholders willen dat er ingezet wordt op het vergroten van hun kennis en expertise over verschillende thema's zoals hoe ze armoede kunnen signaleren of wat armoede met iemand doet.

Tot zover zijn er veel verschillende ambities en wensen genoemd die elkaar ook weer deels overlappen. Dit valt de stakeholders ook zelf op. Zij geven aan dat ze graag willen dat de gemeente bepaalt waar nu de eerste prioriteit ligt.

5.2. Acties om de ambities en wensen te realiseren

Stakeholders en inwoners hebben zich uitgesproken over acties die nodig zijn om de ambities en wensen te realiseren.

Sociale kaart

Stakeholders noemen het ontwikkelen van een sociale kaart. De sociale kaart moet up-to-date zijn en een duidelijk overzicht bieden van organisaties, taken en verantwoordelijkheden zodat ze elkaar makkelijker weten te vinden.

“Alle structuren zijn er al: aan elkaar knopen en bewust worden. De lijnen kort houden, dan weet de burger het ook al zelf te vinden”

■ (Startbijeenkomst gemeente Katwijk 24 augustus 2020).

Platform

Niet alle stakeholders zijn even enthousiast over de sociale kaart omdat deze maatregel volgens hen niet ver genoeg gaat. Het is de bedoeling dat de stakeholders elkaar echt weten te vinden, er snel geschakeld kan worden en gelijk actie wordt ondernomen. Het idee werd geopperd van een (digitaal) gezamenlijk platform waar organisaties een casus kunnen voorleggen en andere organisaties daarop kunnen reageren. Een soort vragenbak. Dit is met name handig voor het aanpakken van cases waarin sprake is van multi-problematiek. Dan kan direct gekeken worden welke organisaties kunnen bijdragen aan het oplossen van verschillende problemen. In overleg kunnen organisaties dan bepalen wie het beste de case kan oppakken.

“...ik denk dat het veel belangrijker is dat je zo'n kennisbank hebt, waarin je alle nieuwe cases kan voorleggen. Dan kijk je naar een probleemgezin en nu? Er zijn inderdaad problemen met financiën, naar welke van de vijf/zes organisaties gaan we ze toe leiden? Juist met dat soort dingen zou het mooi zijn dat je een anonieme casus kan voorleggen: we hebben dit gezin met deze problematiek. ... voor ons zou het goed zijn als we een casus kunnen plaatsen en organisaties kunnen reageren: Hé wij kunnen hier een rol in spelen. En dat we dan gegevens kunnen uitwisselen en dat ze zo op de juiste plek terecht komen.”

■ (Dialogobijeenkomst 5 november). 2020)

Het voordeel hiervan is dat organisaties elkaar niet hoeven na te bellen of moeten wachten op antwoord. Daarnaast kunnen organisaties die signaleren, maar zelf geen hulp kunnen bieden direct contact leggen met een organisatie die dat wel kan. Een offline gezamenlijk platform kan ook de vorm aannemen van een integraal armoede-overleg waarin alle organisaties regelmatig samenkomen om cases te behandelen.

Stroomschema (overzicht regelingen)

Stakeholders noemen een eenvoudig stroomschema in de vorm van een A4 waarin is duidelijk is weergegeven welke regelingen er zijn en wanneer mensen daarvoor in aanmerking komen. Om bestaande regelingen beter te vinden en daar makkelijker gebruik van te kunnen maken, is het volgens inwoners van belang dat zij een overzicht hebben van regelingen en criteria om daarvoor in aanmerking te komen. Allereerst digitaal en op een makkelijk vindbare plek. Daarnaast willen ze het overzicht ook op papier hebben, bijvoorbeeld in de vorm van een flyer.

Ruimer materieel en immaterieel aanbod

Zowel stakeholders als inwoners noemen concrete voorbeelden om het huidige aanbod uit te breiden:

Materieel:

- Ouderen financieel ondersteunen in gezondheidskosten, bijvoorbeeld via Bijzondere bijstand. Bijvoorbeeld voor medicijnen die niet vergoed worden.
- Ondersteunen in de schoolkosten van kinderen.
- Het beschikbaar stellen van laptops en training in digitale vaardigheden niet alleen voor ouders met kinderen. Dit is nu van uiterst belang omdat digitaal is vanwege de coronamaatregelen.
- Kringlooptegoed, zodat mensen kleding en meubels kunnen vervangen.
- Financiële ondersteuning van moeders die net bevallen zijn.

Immaterieel:

- Meer activiteiten voor alleenstaanden, bijvoorbeeld bingo middagen of activiteiten die ze in hun eentje kunnen doen.
- Meer activiteiten voor kinderen. De gemeente kan bijvoorbeeld een speeltuintje in de wijk aanleggen zodat de kinderen hier ook kunnen spelen (zonder dat het geld kost).
- Meer activiteiten voor jongeren, ouderen en mensen met een beperking. Bijvoorbeeld vanuit de DoeMee! Regeling voor gezelschapsspellen en tijdschriften.
- Betaalbare sportlessen en gezonde voeding.
- Laagdrempelige ontmoetings-, sport- en spelactiviteiten.
- Ouders helpen met het ontwikkelen van opvoedings- en onderwijsondersteunend gedrag.
- In gesprek gaan met kleine ondernemers.
- Schoonmaken van de wijk en het opknappen van tuinen.
- Inschakelen commerciële recruiters om mensen naar werk te begeleiden.

Meldcode armoede of betalingsachterstanden

Stakeholders opperen het idee om een meldcode armoede of een meldpunt betalingsachterstanden op te zetten.⁴⁴ Organisaties of bedrijven kunnen dan een melding maken over armoede of bij betalingsachterstanden. Hierdoor kan eerder hulp worden aangeboden.

Convenant Vroegsignalering

De gemeente moet rond de gewijzigde wet Wgs een plan van aanpak opstellen rond vroegsignalering. Stakeholders vinden het cruciaal dat dit plan concreet vorm krijgt en vervolgens ook wordt uitgevoerd. Bijvoorbeeld in convenanten maar ook in afspraken hoe je erop af gaat en dat er dingen geregeld worden. *"We moeten de mensen ook zo ver krijgen dat ze er iets aan willen doen. De mensen ook mobiliseren om het met de gemeente op te pakken, en dat er dan ook effectief iets wordt gedaan. Dat we de gemeenschap betrekken"* (Startbijeenkomst gemeente Katwijk 24 augustus 2020). Crediteuren moeten hier een belangrijke rol in krijgen.

Trainingen stakeholders

Stakeholders willen goed weten hoe ze met armoede om moeten gaan. Ze noemen trainingen over hoe armoede te signaleren, hoe armoede bespreekbaar te maken is en wat armoede met iemand doet. Of hoe je stress-sensitief kan werken. Deze trainingen kunnen worden aangeboden aan verschillende stakeholders. De gemeente moet hier een faciliterende rol bij spelen.

Inzet intermediairs, mobiele voedselbankbrigade en sleutelfiguren/rolmodellen

Organisaties en de gemeente moeten inwoners actief benaderen bijvoorbeeld via intermediairs of een mobiele Voedselbankbrigade. Daarnaast door gebruik te maken van lokale informele (wijk)netwerken of initiatieven, zoals

⁴⁴ Er zijn bijvoorbeeld positieve ervaringen met het meldpunt Zorg en Overlast, van de GGD. Daar wordt af en toe ook duidelijk dat een gezin betalingsachterstanden heeft. Dit kon vervolgens worden doorgegeven aan de juiste instantie (input Dialoogbijeenkomsten).

buurtverenigingen of energieambassadeurs. Door het inzetten van sleutelfiguren - die niet van de gemeente zijn – kunnen relaties worden opgebouwd. Op scholen zou het 10-minuten gesprek in kunnen worden gezet om meer over de gezinssituatie te weten te komen, en door te verwijzen naar hulp als dat nodig blijkt te zijn. De gemeente kan voorbeeldfiguren inzetten bijvoorbeeld in de media waar inwoners met schulden hun verhaal doen. Er moet aandacht worden besteed aan inwoners die nu niet/onvoldoende worden bereikt. Als voorbeeld worden statushouders genoemd. Maak gebruik van succesverhalen van statushouders die een plek in de samenleving hebben verworven. En creëer werkervaringsplekken en proefplaatsingen zodat statushouders positieve ervaringen opdoen. Hiermee kan worden begonnen in de gemeente om een voorbeeld te stellen voor het bedrijfsleven.

Duidelijke informatievoorziening over regelingen

Er moet worden geïnvesteerd in de informatievoorziening. Op verschillende plekken moet duidelijke informatie te vinden zijn (bv. over de regelingen en voorzieningen). Stakeholders noemen een toegankelijke website, informatiefolders vanuit de gemeenten en berichten via kranten, kerken, scholen. *“De digitale weg moeten we niet vergeten, voor de burger moeten we die ook goed inrichten. Dan kunnen ze eerst ook digitaal zoeken en daarna fysiek de drempel overgaan. Dat kan beter, qua website etc.”* (Startbijeenkomst gemeente Katwijk 24 augustus 2020). Inwoners noemen ook het toegankelijker maken van de website.

De informatie moet in begrijpelijke taal, met beeld en pictogrammen en bijvoorbeeld zonder logo van de gemeente (omdat er veel wantrouwen is). Ook kan de gemeente inwoners attenderen op regelingen bij het doen van een uitkeringsaanvraag. Het inzetten van opgeleide ervaringswerkers en rolmodellen kan eveneens helpen hierbij. Het idee wordt geopperd om een centrale informatieplek te hebben waar alle inwoners terecht kunnen en waar ook verschillende professionals (en vrijwilligers) aanwezig zijn. Ook in wachtkamers van zorgorganisaties kan *narrowcasting* (informatie delen op schermen) worden ingezet om mensen te informeren over regelingen.

Onderlinge communicatie (over armoede)

Volgens inwoners helpt het om vanuit de gemeente te werken met één vast contactpersoon. Een inwoner noemt dat het zinvol is om te kijken of de schuldhulpverlening intern georganiseerd kan worden. Het voordeel is medewerkers dan op de hoogte zijn van de Katwijkse cultuur en weten wat er speelt in het sociaal domein. Inwoners met armoedeproblemen moeten op de juiste manier worden benaderd. Door beter te luisteren naar de situatie en zodat uitzonderingssituaties ook de juiste hulp krijgen. Via themabijeenkomsten in de wijk of voorlichting via scholen kan men armoede bespreekbaar maken. En om de boodschap naar buiten te brengen dat armoede overwonnen kan worden (bijvoorbeeld via de weg van het onderwijs).

Aanvragen regelingen vergemakkelijken

Het doen van een aanvraag en het gebruik maken van regelingen zelf moet makkelijk worden gemaakt. Dit kan bijvoorbeeld door het sturen van een brief vanuit de gemeente. *“... een A4tje, met: mevrouw u kan dat en dat, als u dat heeft kunt u dat en dat aanvragen. Wat eenvoudiger allemaal. Gewoon een brief van de gemeente, dat je moet kijken waar je voor in aanmerking komt. En niet zo'n boekwerk, dat onthoud je sowieso niet. Maar gewoon iets eenvoudigs, simpeler”* (Telefonische interviews inwoners). Inwoners geven aan dat het belangrijk is om in de aanvragen rekening te houden met laaggeletterdheid. Het formulier moet in makkelijkere taal. Het zou mooi zijn als iemand (de gemeente bv.) persoonlijk bij de inwoners langs kan komen om te ondersteunen bij de aanvraag. Andere opties die worden genoemd om het proces te vergemakkelijken zijn: een herinnering sturen, automatisch toekennen en per direct aan te vragen.

Actieve rol van de gemeente (bij stroomlijnen van de samenwerking en integrale aanpak)

Een duidelijke visie met bijbehorende gezamenlijke aanpak is volgens stakeholders cruciaal. Spreek inwoners aan op hun ervaringsdeskundigheid en betrek ze actief bij het bepalen van de aanpak. De gemeente moet haar regierol nemen in het faciliteren en coördineren van de samenwerking. Zij kan ondersteunen bij het ontwikkelen van de sociale kaart, het platform of het stroomschema. Ook wordt geopperd dat de gemeente netwerkbijeenkomsten kan organiseren, waar organisaties elkaar informeel kunnen ontmoeten. Inwoners vinden het belangrijk dat er vanuit de gemeente beter wordt samengewerkt waardoor problematische buurtbewoners beter in beeld komen. Het gaat bijvoorbeeld om inwoners die verslaafd zijn of overlast veroorzaken in een wijk. De gemeente kan samenwerken met woningbouwcorporaties om de sociale huurwijken netjes te houden.

6 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geven we allereerst de belangrijkste conclusies weer. Vervolgens presenteren we enkele aanbevelingen.

Hiermee geven we antwoord op de twee hoofdvragen:

1. Hoe ziet (de uitvoering van) het huidige armoedebeleid in Katwijk eruit en wat moet daarvan worden behouden?
2. Waar kan het huidige aanbod worden verbeterd of waar liggen kansen om extra op in te zetten op een wijze die passend is voor de situatie in Katwijk?

6.1. Belangrijkste conclusies

In de gemeente Katwijk is sprake van armoede in brede zin. Armoede staat niet op zichzelf maar heeft een relatie met andere problemen zoals welzijn, verslaving, gezondheid of huisvesting. De groep inwoners die in armoede leeft is divers. Het gaat om alleenstaanden, ouderen, werkenden, statushouders, jongeren et cetera. Door de invloed van Covid-19 worden nieuwe groepen kwetsbaar voor armoede. Bij de groep inwoners die in armoede leeft zijn uiteenlopende signalen te zien. Armoede heeft veel invloed op hun leven. Het leidt tot stress, angst en sociaal isolement. Er is sprake van multi-problematiek. Bij sommige inwoners is armoede een vanzelfsprekendheid geworden, ze weten niet beter en het patroon is maar lastig te doorbreken. Een groot deel is niet zelfredzaam (ook vanwege beperkte taalvaardigheid) – hen moeten stakeholders dus bij de hand nemen. Inwoners schamen zich en kloppen niet snel aan. De Katwijkse cultuur is ingrijpend en kenmerkt zich door het zelf oplossen van problemen waardoor de (armoede)problematiek escaleert.

In het huidige armoedebeleid heeft de gemeente Katwijk een aantal beleidskaders vastgesteld waarbinnen zij haar armoede aanpak vormgeeft. Het gaat onder andere om het Coalitieakkoord 2018-2022, de Maatschappelijke agenda 2019-2023 (MAG) en de Samenwerkingsagenda van de alliantie Katwijk 2020-2022. Hierin staat dat ingezet wordt op de bestrijding van armoede, het vergroten van de zelfredzaamheid, het bevorderen van participatie, integraal werken en het gezamenlijk oplossen van de ervaren problemen van de inwoners van Katwijk. Armoede is tevens als belangrijk onderdeel opgenomen in de Katwijkse Onderwijsagenda, het Regionaal Programma Integrale aanpak laaggeletterdheid Holland Rijnland 2020-2024) en het Ambitiedocument Wonen.

De huidige uitvoering van de armoedeaanpak ziet er op het eerste gezicht veelbelovend uit. Een veelheid van en verscheidenheid aan interne en externe stakeholders is reeds betrokken bij de armoedeaanpak. Verschillende stakeholders werken al met elkaar samen. De wil en bereidheid om meer te gaan samenwerken is sterk aanwezig. 'Nieuwe' stakeholders worden ook bij de armoedeaanpak betrokken. Stakeholders noemen verschillende goede voorbeelden van samenwerking die behouden moeten blijven. Verschillende organisaties zijn bezig om armoede onderdeel van hun aanpak te maken zoals Zorggroep Katwijk en de GGD (positieve gezondheid), Zorg en Zekerheid en Dunavie. Andere voorbeelden zijn de Pilot Voorkomen Huisuitzetting en de inzet van het wijkteam. Op dit moment is de gemeente bezig om vroegsignalering verder vorm te geven. Hierdoor worden afspraken gemaakt met woningcorporaties, zorgverzekeraars, energieleveranciers en waterbedrijven. Deze ontwikkeling is belangrijk om de groeiende groep inwoners die in de problemen komt (zeker nu ook door de invloed van corona) vroegtijdig in beeld te krijgen én passende hulp te bieden. Ook biedt de preventiematrix de mogelijkheid om meer zicht te krijgen op waar preventieve aanpakken kunnen worden versterkt. Dit soort mooie initiatieven willen de stakeholders én de gemeente verder gaan uitbouwen.

Eveneens is in Katwijk een ruim aanbod aan voorzieningen en regelingen voor een diverse groep inwoners die in armoede leeft. Bijvoorbeeld voor mensen met een uitkering, mensen met een laag besteedbaar inkomen, kinderen en inwoners met financiële problemen. Zowel professionals als vrijwilligers zijn hierbij betrokken. Stakeholders zijn positief over de regelingen en voorzieningen. Positieve geluiden zijn onder andere te horen over de kleding- en knipservice van de Voedselbank en de budgetplanning bij statushouders. Inwoners zijn ook tevreden over bijvoorbeeld diensten van de Formulierenbrigade of de bibliotheek.

Stakeholders geven aan nog geen (goed) beeld van het huidige armoedebeleid te hebben. Volgens hen bestaat het beleid nog teveel uit losse eindjes. In de praktijk blijkt de uitvoering nog gefragmenteerd. Verschillende stakeholders hebben nog onvoldoende zicht op het aanbod van hulp en ondersteuning in de gemeente. Ze weten niet altijd voldoende wie wat doet en wat ieders taken en verantwoordelijkheden zijn. Regie op de (integrale) uitvoering wordt gemist. De hulp en ondersteuning is vooral gericht op inwoners die naar hen toe komen in plaats van dat zij naar de inwoners toe gaan en inwoners outreachend bereiken. Stakeholders geven aan dat er nog te weinig wordt gesignaleerd en (effectief) doorverwezen. Verschillende drempels staan activiteiten op het terrein van vroegsignalering en preventie in de weg. Organisaties hebben niet altijd de ruimte of tijd om aandacht aan preventie te besteden, bijvoorbeeld door werkdruk. Stakeholders geven ook aan zich niet altijd bekwaam te voelen om armoede bespreekbaar te maken/te signaleren. Zo zien bijvoorbeeld scholen veel maar wordt het gesprek over wat daarachter zit nog niet gevoerd.⁴⁵ De Katwijkse cultuur waarin 'problemen zelf worden opgelost' is een structurele

45 De Leidse Buitenschool in Katwijk heeft onlangs een afstudeeronderzoek laten uitvoeren waarin de volgende vraag werd beantwoord: "Hoe kunnen medewerkers van de Leidse Buitenschool armoede signaleren bij leerlingen en hoe kunnen zij hierover in gesprek gaan met ouders/verzorgers?". Het doel was om medewerkers handvatten te geven hoe zij armoede konden signaleren en het gesprek over armoede konden aangaan.

belemmering voor het effectief kunnen aanpakken van armoede. Juist het laagdrempelig bespreekbaar maken is cruciaal. Met betrekking tot vroegsignalering en preventie liggen er nog veel mooie kansen.

Uit het kwantitatieve onderzoek blijkt dat de minimaregelingen nog niet de gehele doelgroep (onder de 120% van het sociaal minimum) bereiken. Met name huishoudens met kinderen maken gebruik van de regelingen. De groep huishoudens zonder kinderen maakt minder gebruik van de regelingen terwijl zij wel 80% uitmaakt van de doelgroep.⁴⁶ Verder is nog geen zicht op in hoeverre de gehele doelgroep die in armoede leeft (die ook boven 120% van het sociaal minimum uitkomen zoals werkende armen) bereikt wordt. Inwoners maken om verschillende redenen niet altijd gebruik van bestaand aanbod. Het aanvragen van de regelingen worden zowel door stakeholders als inwoners als ingewikkeld ervaren. Er is duidelijk behoefte aan verbetering hierin. De behoeften van inwoners verschillen en daarmee ook de waardering van het bestaande aanbod. Waar sommige inwoners blij zijn met regelingen die vooral gericht zijn op kinderen, missen andere inwoners regelingen voor alleenstaanden of ouderen. De wijze waarop inwoners het aanbod beleven sluit overigens niet altijd aan bij het werkelijke aanbod in de gemeente Katwijk. Meerdere inwoners hebben behoefte aan regelingen voor ontmoetings-, sport- en spelactiviteiten terwijl er al mogelijkheden bestaan om deel te nemen aan dit soort activiteiten. Het valt op dat bij verschillende doelgroepen de bekendheid en het bereik van de regelingen wisselt. Bovenal vinden de respondenten het van belang dat rekening wordt gehouden met hun verschillende behoeften en dat het aanbod op de leefwereld aansluit.

In de volgende paragraaf staan we verder stil bij de kansen om de armoede-aanpak te versterken. Dit doen we in de vorm van aanbevelingen.

46 De doelgroep van inwoners die leeft onder 120% van het sociaal minimum bestaat voor de meerderheid uit alleenstaanden en ouderen.

6.2. Aanbevelingen

Het effectief aanpakken van de armoedeproblematiek is complex. In de praktijk zien we veel verschillende interventies en regelingen, die verschillende doelen beogen. Waar de ene regeling vooral gericht is op preventie, is de andere regeling weer meer gericht op het bieden van perspectief. In dit onderzoek is ter inspiratie gekeken naar elf verschillende regelingen/voorzieningen en integrale en preventieve aanpakken in drie casusgemeenten. Helaas is de kennis over de effectiviteit van regelingen en voorzieningen nog beperkt. Dit onderzoek geeft zicht op een aantal concrete aanknopingspunten om de aanpak te verbeteren. Gezien de huidige situatie in Katwijk zou de gemeente een keuze kunnen maken voor een van de drie regelingen/voorzieningen die we in hoofdstuk 4 hebben uitgelicht. Het gaat achtereenvolgens om SUN, de NSR en het Jongeren Perspectief Fonds. Deze regelingen voorzien elk in een behoefte die er in Katwijk is, respectievelijk het preventief ondersteunen van inwoners met een inkomen tot 125% van het sociaal minimum; het verder opzetten van een systeem voor vroegsignalering en het ondersteunen van jongeren. Als gemeente is het zinvol om scherp te blijven op wat de gemeente zelf in huis heeft alvorens aangesloten wordt bij 'nieuwe' regelingen. Hiermee gaan extra tijd en kosten gepaard.

Belangrijk is dat de gemeente met haar uitvoering aan de slag gaat én daarbij in verbinding staat met haar stakeholders en inwoners. We raden de gemeente aan om eerst intern te kijken óf en waar mogelijkheden liggen om te voorzien in hetgeen waar de drie regelingen op gericht zijn. We denken bijvoorbeeld aan het verkennen of het Noodfonds Kocon breder ingezet kan worden (als alternatief voor SUN). Ook is de gemeente actief aan de slag gegaan om afspraken te maken met schuldeisers rondom de herziening Wgs. Het is goed om eerst in te zetten op het maken van deze afspraken en het nemen van concrete vervolgacties. Ten slotte is het de vraag of een Jongeren Perspectief Fonds de enige manier is om jongeren beter te bereiken en te helpen. In dit onderzoek zijn genoeg andere voorbeelden naar voren gekomen om, met inzet van wat

voorhanden is in Katwijk, jongeren op een effectieve manier te betrekken. Bijvoorbeeld via het onderwijs (armoede zou in de klas bespreekbaar gemaakt kunnen worden), het investeren in eigenwaarde en zelfredzaamheid en het aanwezig zijn op plekken waar jongeren vaak komen. Hierdoor kan waarschijnlijk sneller vooruitgang worden geboekt dan wanneer geïnvesteerd wordt in het aansluiten bij 'nieuwe' regelingen/voorzieningen.

Stakeholders en inwoners hebben duidelijke ambities en bijbehorende acties genoemd met betrekking tot het bestrijden van armoede. Ook hebben we verschillende lessen getrokken uit de effectieve aanpakken van de drie casusgemeenten. Deze lessen komen ook terug in onderstaande aanbevelingen. Wij doen we volgende vijf aanbevelingen om wat er nu in Katwijk is te versterken en intern uit te breiden:

1. Opstellen én uitvoeren visie en ambitie document

Er is behoefte aan een beleidskader dat richting geeft aan de armoedeaanpak. Het is daarnaast van belang om de samenwerking en uitvoering structureel vast te leggen. Vervolgens moet de vertaalslag naar de uitvoering worden gemaakt zodat er ook daadwerkelijk iets gebeurt. Het is voor de gemeente Katwijk zinvol om een duidelijk visie- en ambitie document op te stellen (of bijvoorbeeld een Aanvalsplan Armoede). In dit document komen de belangrijkste kaders en pijlers van de armoedeaanpak te staan, met als basis de opgehaalde ambities en wensen en bijbehorende acties. Het document bestaat uit de volgende onderdelen:

- De doelgroep (wordt er bijvoorbeeld specifiek ingezet op bepaalde doelgroepen zoals de alleenstaanden, ouderen of jongeren?)
- Het bereik van de doelgroep.
- Doelen en ambities.
- Acties.
- Beoogde resultaten (mogelijk ook monitoring / evaluatie).
- Planning.

Mogelijk kan hiernaast de Maatschappelijke Agenda (MAG) verder geconcretiseerd worden. Hierin kunnen de thema's armoede in brede zin en vroegsignalering en preventie een centrale plek krijgen.

Stakeholders vinden het cruciaal dat de gemeente een duidelijke regierol neemt en een heldere en gezamenlijke visie uitdraagt. Deze visie helpt ook bij het leggen van prioriteiten en het maken van keuzes. De gemeente Katwijk heeft reeds een klankbordgroep opgestart waarin een aantal stakeholders is betrokken. Om beter aan te sluiten bij de leefwereld van de inwoners, is het aan te raden voor de gemeente om (opgeleide) ervaringswerkers én inwoners actief te betrekken (bijvoorbeeld ook in de klankbordgroep). Het is raadzaam om ook experts te betrekken.

2. Ontwikkelen sociale kaart en/of platform

Om de huidige knelpunten op het terrein van de samenwerking het hoofd te bieden, is het invoeren van een sociale kaart en/of platform een praktische oplossing. Een sociale kaart kan bijvoorbeeld in één oogopslag een overzicht bieden van de organisaties, taken en verantwoordelijkheden zodat stakeholders elkaar gemakkelijker kunnen vinden. Hier kunnen ook 'nieuwe' stakeholders gelijk betrokken worden. Via een platform kan ingezet worden op het daadwerkelijk samenwerken én actienemen. Bijvoorbeeld in de vorm van casusoverleggen (multidisciplinaire overleggen) over inwoners waarbij sprake is van multiproblematiek. Hierdoor kan gewerkt worden aan het (tijdig) doorverwijzen, korte lijnen en een warme overdracht. Inwoners krijgen de hulp die ze nodig hebben en armoede kan duurzaam worden aangepakt in relatie tot andere problemen.

3. Sterke beweging naar voren

Uit het onderzoek komt naar voren dat er een sterke behoefte is aan meer focus op vroegsignalering en preventie. Investeren in vroegsignalering en preventie kan uiteindelijk kosten besparen. Door de grote impact van corona wordt de focus op vroegsignalering en preventie nog belangrijker. Het is nu het moment

om als gemeente in te zetten op het maken van een beweging naar de voorkant. Hieronder doen we enkele suggesties om dit concreet vorm te geven.

- De gemeente blijft investeren in het *wijkteam*. Het wijkteam speelt een cruciale rol in het bereiken van inwoners maar ook het leggen van de verbinding met andere stakeholders.
- Wat ook preventief werkt, is het doorbreken van de Katwijkse cultuur door *armoede een gezicht te geven*. Het gaat om het creëren van aandacht voor armoede en het vergroten van bewustzijn 'dat armoede iedereen kan overkomen'. Dit kan bijvoorbeeld door nieuwsberichten of verhalen van ervaringsdeskundigen in de lokale krant, in tijdschriften (armoedeglossy), of door een speciale campagne.⁴⁷
- Tegelijkertijd is het belangrijk om te *investeren in vindplekken en levensgebeurtenissen*. Zoek inwoners actief op. De gemeente kan dit zelf doen maar bij voorkeur zet zij rolmodellen en sleutelfiguren in.
- Stakeholders (kerken, scholen, ouderenzorg et cetera) dienen over de *juiste vaardigheden te beschikken* om armoede te signaleren en bespreekbaar te maken. De gemeente moet cursussen/workshops of (netwerk) bijeenkomsten faciliteren waar men met elkaar de dialoog voert over (de gevolgen én aanpak van) armoede.
- Ook wordt actief toegewerkt naar het opstellen van een *Convenant Vroegsignalering*. De gemeente kan gebruik maken van standaard overeenkomsten.⁴⁸ Onderdeel hiervan zijn duidelijke afspraken over hoe te signaleren en door te verwijzen.

⁴⁷ De gemeente Amstelveen heeft een campagne opgesteld om te laten zien dat weinig geld hebben niet iets is waarover je je hoeft te schamen: *Amstelveense campagne tegen armoede*.

⁴⁸ <https://www.nvbk.nl/k/news/view/12892/3481/al-50-gemeenten-ondertekenden-convenant-vroegsignalering.html>.

4. Overzicht van aanbod en versimpeling aanvraagproces

Het is belangrijk dat de gemeente actief aan de slag gaat met het verbeteren van de bekendheid van de regelingen/voorzieningen gericht op armoede. Het gaat hierbij ook om het bredere (immateriële) aanbod in de gemeente. Bijvoorbeeld laagdrempelige activiteiten zoals sport en spel waar mensen die in armoede leven ook behoefte aan hebben. De gemeente vergroot de bekendheid van dit aanbod door de website te verbeteren, door het maken van een overzicht waar alle regelingen in één oogopslag te zien zijn (infographic of stroomschema) en door het investeren in mond-op-mond reclame. Het is overigens van belang om heldere kaders te geven: wanneer komt iemand wel of niet in aanraking voor een regeling? Verder kan de toegankelijkheid worden verbeterd door het proces van aanvragen te versimpelen. Hier zijn verschillende opties voor: makkelijke taal met pictogrammen, heldere instructies, minder bewijstukken laten indienen, aanvragen combineren, automatische toekenning of het koppelen van data van andere organisaties zodat gegevens automatisch worden ingevuld. Belangrijk is om dicht aan te sluiten bij de leefwereld van de inwoners. Houd als gemeente rekening met de verschillende vaardigheden van inwoners.

5. Aanvullend onderzoek (traject)

Aanvullend onderzoek kan meer zicht op hoe de doelgroep die in armoede leeft eruit ziet. Welke kenmerken zijn er en welke problemen spelen bij hen een rol? Zodra je meer zicht hebt op de gehele doelgroep en de wensen is het makkelijker om het aanbod van de regelingen/voorzieningen hierop aan te laten sluiten. Door het maken van een klantanalyse (bv. door klantreizen) in combinatie met een enquête kan meer zicht worden verkregen op de ervaringen van (een grote groep) inwoners. Actiegericht onderzoek leent zich goed om een vervolgslag te maken. Hierbij kan worden ingezet op het door ontwikkelen van de verkregen inzichten. Het gaat concreet om het implementeren van de ambities, wensen en acties in de praktijk. Onderdeel hiervan kan zijn het blijven evalueren, monitoren en leren van elkaar. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van zogenoemde Living labs. Het uitvoeren van een effectieve armoedeaanpak vergt telkens weer afstemming over wat nodig is en wat veranderingen met zich meebrengen.

7 Literatuurlijst

Akpinar, Van den Berg & Bernard. (2020). *Rekenkameronderzoek schuldhulpverlening Katwijk*. BAGroep, Den Haag.

De Bibliotheek van Katwijk. (z.d.). *Informatiepunt Digitale Overheid*. Via: [Informatiepunt Digitale Overheid \(bibliotheekkatwijk.nl\)](https://informatiepunt.katwijk.nl/).

Deloitte en SchuldenlabNL. (2020, 16 juni). *COVID-19 en schuldenproblematiek in Nederland: Onderzoek en oplossingsrichtingen voor een gezamenlijk actieplan*. Via: [COVID-19_en_schuldenproblematiek_in_Nederland.pdf \(schuldenlab.nl\)](https://schuldenlab.nl/pdf/schuldenproblematiek_in_Nederland.pdf).

Dress for Success. (z.d.). *Missie*. Via: [Missie Dress for Success](https://missiedressforsuccess.nl/).

Gemeente 's-Hertogenbosch. (2017). *Raadsvoorstel Aanvalsplan Den Bosch Schuldenvrij 2018-2021*. Via: [Raadsvoorstel \(raadsinformatie.nl\)](https://raadsinformatie.nl/).

Gemeente 's-Hertogenbosch. (2020). *Bekendheid Eerste Hulp Bij Geldzaken*. Afdeling onderzoek en journalistiek. *Bekendheid_Eerste_Hulp_Bij_Geldzaken_14012020_def.pdf (s-hertogenbosch.nl)*.

Gemeente Arnhem. (2020). *(de) Weg uit armoede: werken aan perspectief*. Arnhemse Armoedeaanpak, 2020 e.v. Via: <https://www.google.com/url?sa=t&rc=t=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwivp5-UxKru-AhViyKQKHTg-A6wQFjAAegQIAhAC&url=http%3A%2F%2Ffokoarnhem.nl%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F09%2F20200702-de-Weg-uit-armoede-Arnhemse-armoedeaanpak-def-1.pdf&usg=AOvVawoWKifW7nsJ7WkuZOwUjoYO>.

Gemeente Katwijk. (2018). *Coalitieakkoord 2018-2022*. Via: [Coalitieakkoord_Katwijk_2018_-_2022.pdf](https://www.katwijk.nl/coalitieakkoord-2018-2022.pdf).

Gemeente Katwijk. (2018). *Overzicht gemeentelijke minimaregelingen voor kinderen*.

Gemeente Katwijk. (2019). *De maatschappelijke agenda 2019-2023*. Via: [Maatschappelijke_Agenda_2019-2023.pdf \(detoekomstvankatwijk.nl\)](https://www.katwijk.nl/maatschappelijke-agenda-2019-2023.pdf).

Gemeente Katwijk. (2020). *Samenwerkingsagenda van de alliantie Katwijk 2020-2022*.

Gemeente Katwijk. (2020, 12 november). *Een peiling onder inwoners naar de bekendheid en het gebruik van minimaregelingen*. Armoedebeleid Katwijk.

Gemeente Katwijk. (2020, 17 maart). *Startnotitie Aanpak Armoede*.

Gemeente Katwijk. (2020, 2 september). *Een onderzoek naar de grootte en samenstelling van de minimapopulatie in de gemeente Katwijk en de diverse regelingen binnen de gemeente voor deze doelgroep*. Armoedebeleid Katwijk.

Gemeente Katwijk. (z.d.). *Bijzondere Bijstand*. Via: [Bijzondere bijstand | Gemeente Katwijk](https://www.katwijk.nl/bijzondere-bijstand).

Gemeente Katwijk. (z.d.). *Vergoeding kosten minderjarige kinderen*. Via: [Vergoeding kosten minderjarige kinderen | Gemeente Katwijk](https://www.katwijk.nl/vergoeding-kosten-minderjarige-kinderen).

Gemeente Leiden. (2019). *Meedoen door Maatwerk: Beleidsplan armoedebeleid 2019-2022*. Via: [Brief \(notubiz.nl\)](https://www.leiden.nl/maatwerk).

Hoff & Van Hulst. (2019). *Wat is armoede?* Armoede in kaart, Sociaal Cultureel Planbureau. Via: [Wat is armoede? | Armoede in kaart: 2019 - SCP](https://www.scp.nl/wat-is-armoede).

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2020). *Gemeentefonds, Decembercirculaire 2020*. Via: [Decembercirculaire gemeentefonds 2020 | Circulaire | Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl/circulaire).

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2020). *Wet van 24 juni 2020 tot wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening ten behoeve van de uitwisseling van persoonsgegevens*. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden. Via: [Staatsblad 2020, 239 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](https://www.rijksoverheid.nl/overheid).

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2020, 28 september). *Kamerbrief intensivering armoede- en schuldenaanpak*. Via: [Kamerbrief intensivering armoede- en schuldenaanpak | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl/kamerstuk).

Nibud. (2021). *Financiële zorgen over onzeker 2021*. Via: <https://www.nibud.nl/consumenten/nibud-financiële-zorgen-over-onzeker-2021>.

Nibud. (2020). *Coronacrisis: financiële gevolgen voor huishoudens*. Via: [Peiling coronacrisis: financiële gevolgen voor huishoudens - Nibud - Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting](https://www.nibud.nl/coronacrisis).

NVVK. (2021). *Convenanten Vroegsignalering*. Via <https://www.nvvk.nl/k/news/view/12892/3481/al-50-gemeenten-ondertekenden-convenant-vroegsignalering.html>.

Redactie Leiden. (2019, 8 mei). 'Uitvoeringsplannen armoedebeleid en maatwerkbudget'. *Leiden Nieuws.nl*. Via: [Uitvoeringsplannen armoedebeleid en maatwerkbudget - Leiden \(nieuws.nl\)](#).

Ridderlijke Duitse Orde Balije van Utrecht. (z.d.). *Commanderijen*. Via: [Commanderijen - RDO Balije van Utrecht](#)[RDO Balije van Utrecht](#).

Sichting BKR. (2020). 'Vroegsignalering' vaak al onderdeel van proactieve schuldhulpverlening. Via: ['Vroegsignalering' vaak al onderdeel van proactieve schuldhulpverlening | BKR](#).

SUN Leiden. (z.d.). *Het Sociaal Leenfonds van SUN Leiden*. Via: [Het Sociaal Leenfonds van SUN Leiden | SUN Leiden](#).

Van Bakel. (2020, 27 mei). 'Huisarts kan makkelijker doorverwijzen naar Sociaal Wijkteam'. *Sleutelstad*. Via: [Huisarts kan makkelijker doorverwijzen naar Sociaal Wijkteam | Sleutelstad](#).

Verwey-Jonker Instituut. (2020). *Verslag Werkgroep Sociale Impact van de Coronacrisis*. [Eindverslag werkgroep sociale impact coronacrisis.pdf \(verwey-jonker.nl\)](#).

COLOFON

Opdrachtgever	Gemeente Katwijk
Auteurs	Dr. M.W.A. Odekerken Dr. A. Sarti M. Out, MSc
Met medewerking van	J. A.M.C. Rommens
Foto omslag	ANP, Tobias Kleuver Media
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

ISBN 978-94-6409-069-7

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, april 2021.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.